

ELANUL

Nr. 202
DECEMBRIE
2018

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COM. GĂGEȘTI, JUD. VASLUI

Centenarul Marii Uniri – Alba Iulia – 1 Decembrie 1918

Unirea

Dan RAVARU

Toți comentarii evenimentului subliniază faptul că Alba Iulia nu a fost aleasă întâmplător pentru a găzdui momentul de mare rezonanță istorică al Unirii Transilvaniei cu România. Valoarea sa simbolică pleca de la amintirea latinității poporului nostru, localitatea existând în timpul stăpânirii romane în Dacia, sub denumirea „Apulum”. Alba Iulia simboliza, totodată, și

ideea unității românești, deoarece aici a intrat, triumfător, Mihai Viteazul. De asemenea, orașul marca și lupta românilor împotriva asupritorilor săi, aici găsim și sfârșitul Horea, Cloșca și Crișan. Convocarea avea în vedere și existența la Alba Iulia a unui spațiu extins, care să permită, ca și în alte împrejurări istorice, strângerea unei mari mulțimi, condiție obligatorie pentru o autentică și credibilă consultare populară și pentru imposibilitatea contestării sale.

Imediat s-a declanșat în toate localitățile românești o adevărată efervescență, erau căutate și votate cele mai reprezentative persoane, demne să exprime, la Alba Iulia, cele mai profunde sentimente și convingeri ale celor care i-au ales. Pentru a participa la Marea Adunare Națională, cei aleși urmau să se legitimeze cu împuterniciri scrise, numite „crediționale”.

- continuare în pagina 2 -

GÂNDURI LA CENTENARUL MARI UNIRI A ROMÂNILOR

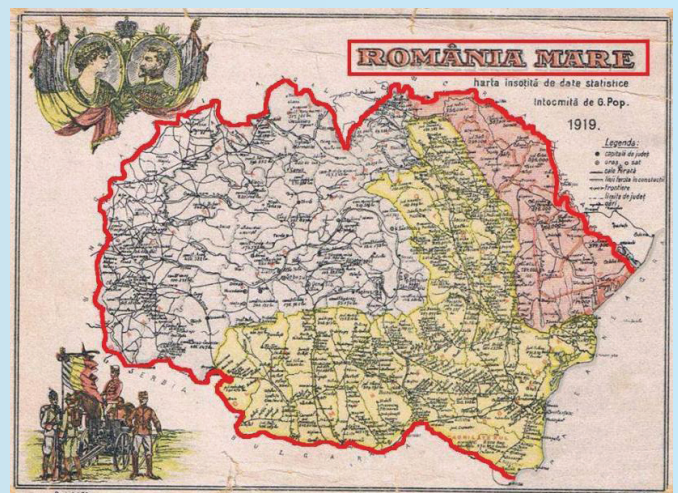
Dr. Laurențiu CHIRIAC

Într-un timp zelos al **Primului Război Mondial** care percepea impozit chiar și pe moarte și în care liniștea n-a mai avut timp să tragă semnalul de alarmă, **românii** au trebuit să lupte pentru acele țărâmurile ale lor care le îmbrânciseră depărtările, tocmai pentru ca trenul vieții lor să nu mai treacă prea des prin tunel. Dar fiind conceput inițial din nimicnicie, acest conflict planetar nu părea la început că poate vindeca **unirea trupului românesc**.

Mersul istoriei noastre se caracterizează prioritar printr-o succesiune spectaculoasă - dar adesea tragică - de momente de glorie sau de declin, mereu fiind la **trântă cu primejdia**. Când ne întoarcem în vremuri nu foarte îndepărtate, ne întâlnim sigur și cu **ostașii români** căzuți la datorie pe câmpurile de luptă. Neamul nostru a arătat că este etern și măreț și prin modul în care a știut să-și omagieze și să-și cinstească de fiecare dată acești eroi ai patriei.

Numai că la noi marile fapte de arme ale trecutului stau adesea, bogate de înțeles, dar închise încă deplinei cunoașteri.

- continuare în pagina 5 -

Centenarul Marii Uniri – Alba Iulia – 1 Decembrie 1918

UNIREA

- urmare din pagina 1 -

O comisie centrală, condusă de Ioan Suciu, coordona și verifica emiterea de crediționale. O propagandă intensă avea ca obiectiv realizarea peste tot a alegerilor de delegați, printr-o cât mai largă participare. Folosind un bogat material documentar, aflat în Muzeul Unirii din Alba Iulia, Ștefan Pascu ne oferă, în volumul „Marea Adunare Națională de la Alba Iulia”, exemple semnificative privind împuternicirile delegaților, directivele pe care trebuiau să le susțină. Declarația unor comune subliniază aderarea fără rezerve, cu unanimitate, la hotărârile Marii Adunări, cum făceau moții din Alba, în numele celor 3.000 de locuitori, care cu toții aderă și se vor supune întru toate hotărârilor Marii Adunări Naționale din Alba Iulia. Ei regretă, totodată, că lipsa de comunicații, depărtarea mare și lipsa de îmbrăcăminte potrivită pentru iarnă nu le permit să ia parte cu toții, dar cei rămași acasă vor striga, și ei, „să trăiască unirea tuturor românilor!”. Români din satul Țânțari, Țara Făgărașului, cer reprezentanților lor să fie la Alba Iulia pe 30 noiembrie și, în numele celor 2.800 de locuitori, să declare „dorința noastră hotărâtă de a ne uni cu România, contribuind, astfel, la unirea tuturor românilor într-un singur stat unitar și independent”. Cei din comuna Lesnic-Hunedoara, alegându-și delegații, îi investesc cu puteri depline ca, în numele întregii comune, „să-și de adevăta și să declare în mod solemn că noi toți votăm împlinirea idealului național al românilor, adică unirea tuturor românilor într-un stat național care să ne ocrotească și să ne apere pe toți și pe copiii noștri”. Cei 760 de săteni din Hărman-Țara Bârsei întăreau, cu semnătura lor, adevăta și declarau că „doreau să fie uniți cu toate teritoriile românești din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, cu România”. Din Banat, de la Sebeș, cei 2.500 de locuitori se declarau „numai și numai pentru unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România”, respingând orice altă hotărâre. Anton Moraru și Ioan Negrei (op. cit., p. 150), cercetând, și ei, crediționalele, subliniază și alt aspect, de un mare interes: „În unele crediționale (mandate) cu care erau împuterniciți delegații la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din partea comunelor românești din Transilvania se sublinia că trebuie «să hotărască unirea noastră cu România așa cum au hotărât Basarabia și Bucovina». Așa, de exemplu, locuitorii din comuna Lupșa, în număr de 3.000 de persoane, în moțiunea adoptată, declarau: «Pretindem și dorim nestrămutat ceva ce au dorit strămoșii noștri: Unirea tuturor românilor din Ungaria și Ardeal cu frații noștri de un sânge și o limbă care locuiesc în Bucovina, România și Basarabia.»” Mulțimea de delegați s-a deplasat spre Alba Iulia cu toate mijloacele de transport posibile – cu trenul, în căruțe, călări, într-o atmosferă de voieșie, arborând drapelul tricolor și intonând cântece patriotice: Deșteaptă-te, române!, Pe-al nostru steag e scris unire, Treceți, batalioane române, Carpații, Sunt vânător, Hai să dăm

mână cu mână, Mândri și veseli vin dorobanții, Ardealul ne cheamă.

Nu peste tot a fost veselie, au existat și momente dramatice, datorate maghiarilor. În gara Teiuș, tânărul Ioan Arion a fost împușcat fiindcă flutura un drapel tricolor. Trupul său a fost dus și îngropat, simbolic, la Alba Iulia. Oficial, însă, guvernul de la Budapesta s-a angajat și și-a respectat cuvântul, să nu intervină cu trupe care să împiedice Adunarea. La fel, trupele germane ale mareșalului Mackensen, care se retrăgeau din Muntenia, prin Transilvania, spre Germani, au acceptat să-și întrerupă marșul pentru două zile, pentru a nu perturba situațiile legate de Adunare. La fel, trupele române care pătrundeau în Ardeal și-au oprit înaintarea, pentru a nu se considera că vor să influențeze votul de la Alba Iulia.

Pe 30 noiembrie și 1 Decembrie cei aproximativ 100.000 de oameni veniți la Marea Adunare au defilat prin oraș, s-au cazat la întâmplare sau au petrecut noaptea lângă focuri, apoi s-au adunat pe Câmpul lui Horea sau Platoul Romanilor, un spațiu extins de lângă oraș. O ninsoare proaspătă a înfrumusețat peisajul. Cei 1228 de deputați, ale căror împuterniciri au fost verificate, s-au adunat la Casina Militară, sala mare a acesteia având pe pereți portretele simbolice ale lui Mihai Viteazul și Horea, Cloșca și Crișan. Remarcabilă a fost și prezența grăitoare a unor invitați: Pantelimon Halippa și Grigore Cazacliu din partea Basarabiei, Alexe Procopovici, venit din partea Bucovinei, generalul Leonte, din partea Regatului României. De altfel, la Chișinău se desfășura, în paralel, tot pe 1 Decembrie, o simbolică, dar mult mai restrânsă, Adunare Națională, la care au luat cuvântul reprezentanți ai tuturor zonelor românești: un ardelean, un bucovinean, un român din Regat, un basarabean, un macedonean și un român de pe Valea Timocului. O altă coincidență care fixează, și mai mult, data de 1 Decembrie în memoria afectivă a poporului român, a fost revenirea triumfală a înaltelor autorități române la București – rege, regină, guvern, în aceeași zi. De menționat faptul că în acest cortegiu triumfal, cum a fost denumit în presa vremii, se aflau și reprezentanți ai românilor din toate teritoriile care-și exprimau, atunci, dorința de unire.

În privința celor 1228 de delegați, menționăm că 680 fuseseră aleși prin vot universal în 130 de circumscripții, iar 548 reprezentau toată gama de organizații ale românilor transilvăneni, de la cele politice până la cele sportive. În domeniul religios a existat o armonie deplină, un egal atașament al ierarhilor celor două biserici, ortodoxă și greco-catolică, la idealurile naționale. Lucrările au fost deschise la orele 10 de Ștefan Ciceo Pop, președintele Consiliului Național Român Central (sau Marele Sfat Național Român) care, după o privire de ansamblu asupra activității de până atunci a Consiliului, a declarat desființarea acestuia, întreaga sa autoritate fiind transferată către Marea Adunare Națională. Ca președinte

al acestui înalt for național a fost ales Gheorghe Pop de Băsești care, deși bolnav și în vârstă de 84 de ani, a găsit energia necesară pentru a contribui la realizarea unui ideal pentru care a luptat o viață întreagă. Iată o parte din discursul său (Ioan Scurtu, op. cit., p. 142):

„Prea iubiții mei,

Națiunea română la toate evenimentele mari istorice, în trecut și astăzi, s-a adunat pentru a decide asupra sorții sale (...).

Dușmanii seculari, care ne-au ținut veacuri de-a rîndul în lanțuri fizice, ne-au ținut până ieri, înlănțuiți sufletește, înăbușind cu brutalitate toate manifestările sufletului românesc dornic de libertate și cultură națională.

Lanțurile acestei robii suntem chemați, fraților, să le dezrobim astăzi, în această Mare Adunare Națională, a tuturor românilor din Ungaria și Transilvania, aici, pe pămîntul stropit cu sîngele martirilor Horea și Cloșca.

Vrem să zdrobim lanțurile robiei noastre sufletești, prin realizarea marelui vis al lui Mihai Viteazul, unirea tuturor celor de-o limbă și de-o lege, într-un singur și nedespărțit stat românesc.

Lăsați-vă pătrunși, fraților, de fiorii sfinți ai acestui strălucit praznic național și în cea mai deplină și frățească armonie să clădim temelile fericirii noastre naționale viitoare (...).

Declar Adunarea Națională a tuturor românilor din Ungaria și Transilvania deschisă (...).”

După cum vedem, ideea de Unire era clar expusă. A urmat un amplu discurs al lui Vasile Goldiș, considerat solemn și festiv. Dând dovadă de o profundă cunoaștere a istoriei și a devenirii noastre ca națiune, vorbitorul a subliniat dramatismul și eroismul românilor de-a lungul secolelor. Astfel, deși proprietar legitim al teritoriului vechii Dacii romane, poporul nostru a fost oprimat și ținut în sclavie tocmai în acest teritoriu. Acum el, ca toate națiunile, trebuia să se bucure de libertate, iar forma

supremă, desăvârșită, a acesteia ar fi Unirea cu România. Subliniază, apoi, că divizarea teritoriului românesc marcat de Tisa, Dunăre și Nistru nu s-a datorat unor cauze naturale sau economice, din contra, din aceste puncte de vedere, el reprezenta o unitate totală. Cauza divizării a constat în intervențiile barbare ale unor elemente străine, în invaziile acestora și în alcătuirea unor structuri statale care și-au propus chiar desființarea noastră ca etnie, condiție pentru a intra în stăpânirea teritoriilor care ne-au aparținut de milenii. Acceptarea, în continuare, a acestei situații ar însemna acceptarea crimei de încălcare a tuturor drepturilor. Ne putem opune și desființa acțiunile criminale numai prin Unirea tuturor românilor într-un singur stat puternic și cu un desăvârșit caracter național. Această Unire va fi viabilă dacă va corespunde tuturor cerințelor civilizației contemporane, asigurând tuturor locuitorilor de pe pămîntul românesc aceleași drepturi și îndatoriri. După încheierea discursului său, Vasile Goldiș a dat citire Rezoluției Marii Adunări Naționale (Ioan Scurtu, op. cit., pp. 146-148):

„I. Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România. Adunarea Națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între Mureș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea națională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român, Adunarea Națională proclamă următoarele:

1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și

Cetirea hotărârei constituantei în Alba-Iulia la 1 Decembrie n. 1918 din partea P. S. S. episcopul Gherlei, Dr. Iuliu Hossu, când se hotărăște unirea tuturor Românilor.

judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

2. Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile de stat.

3. Înfăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic pe toate terenurile vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe, în vîrstă de 21 de ani, reprezentarea în comune, județe ori parlament.

4. Desăvârșită libertate de presă, asociere și întrunire; libera propagandă a tuturor gândirilor omenești.

5. Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților, în special a proprietăților mari. În baza acestei conscrieri desființînd fideicomisiile în temeiul dreptului de-a micșora după trebuință latifundiile, i se face posibil țaranului să-și creeze o proprietate (arător, pășune, pădure) cel puțin atît cît să o poată munci el și familia lui.

Principiul conducător al acestei politici agrare este, pe de o parte, promovarea nivelării sociale, pe de altă parte, potențarea producției.

6. Muncitorimei industriale i se asigură aceleași drepturi și avantagii, care sînt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus.

IV. Adunarea Națională dă expresiune dorinței sale ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Românii adunați în această Adunare Națională salută pe frații lor din Bucovina, scăpați din jugul Monarhiei Austro-Ungare și uniți cu țara mamă, România.

VI. Adunarea națională salută cu iubire și cu entuziasm liberarea națiunilor subjugate pînă aci în Monarhia Austro-Ungară, anume națiunile: ceho-slovacă, austro-germană, iugoslavă, polonă și ruteană și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștința tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea Națională cu smerenie se înclină înaintea memoriei acelor bravi români care care în acest război și-au vărsat sîngele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii romane.

VIII. Adunarea Națională dă expresiune mulțumitei și admirațiunii sale față de Puterile Aliate, care, prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru război, au scăpat civilizațiunea din ghearele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, Adunarea Națională hotărăște instituirea unui Mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română, oricînd și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile, pe care le va afla necesare în interesul națiunii."

Ținem să subliniem (ceea ce, în general, comentatorii se feresc, în general, să discute) afirmația răspicată privitoare la delimitarea Banatului, adică să treacă la statul român în întregime, nu cum s-a hotărât mai târziu, și este și astăzi, numai o jumătate. De altfel, în tratatul de intrare în Război a României se prevedea, la stabilirea hotarelor României, Banatul întreg, așa cum s-a hotărât și la Alba Iulia. Rezoluția a fost susținută prin două cuvântări. Cea dintâi, a lui Iuliu Maniu, s-a axat pe ideea rădăcinilor profunde ale unității românilor de pretutindeni și a dovedit un autentic spirit umanist, așa cum consideră și Ioan Scurtu când a afirmat, în legătură cu drepturile minorităților naționale: „Nu vrem să devenim din oprimați oprimatori, din asupriți asupritori”. Socialistul Iosif Jumanca, al doilea vorbitor, a declarat că „vrem unirea tuturor românilor”, arătând, totodată, că social-democrația nu se opune spiritului național. Pusă la vot de Gheorghe Pop de Băsești, Rezoluția a fost votată în unanimitate, sub lozincă „Vrem o singură Românie, a tuturor românilor”. Vestea a fost transmisă celor 100.000 de oameni din Câmpul lui Horea într-un mod original, având în vedere mulțimea participanților: au fost amenajate mai multe tribune la care diferiți vorbitori au transmis același text. Concomitent,

în mai multe localități s-au ținut adunări după modelul Adunării de la Alba Iulia.

Ținându-se cont de faptul că urma o perioadă de tranziție, administrarea teritoriilor românești urma să fie asigurată de organe locale. De aceea a fost constituit un Mare Sfat Național cu rol legislativ, un Parlament local practic, din rândul căruia s-a organizat Consiliul Dirigent, cu rolul de organ executiv, structurat ca un guvern. A fost pasul decisiv pentru constituirea Statului Național Unitar Român. Pentru impunerea pe plan internațional vor urma alți pași, la Saint-Germain pentru Bucovina și la Trianon pentru Transilvania.

GÂNDURI LA CENTENARUL MARII UNIRI A ROMÂNILOR

- urmare din pagina 1 -

Tocmai de aceea, în **Anul Centenarului Marii Uniri a românilor**, ne facem o datorie sfântă în a aminti despre **participarea militarilor români** la marile bătălii de pe fronturile de luptă din Primul Război Mondial și jertfa lor de sânge, contribuind la înfăptuirea marelui deziderat al **reîntregirii neamului românesc**. Evocarea vitejiei și eroismului soldaților români ne determină să conștientizăm faptul că, în afară de memoria colectivă, noi îi cunoaștem pe acești eroi mai mult din ceea ce credem noi că au făcut ei și mai puțin din descifrarea faptelor lor păstrate în documentele militare ale vremii. Parcurgându-le, vom înțelege limpede că măreția și lumina chipului lor în istorie nu au fost degeaba frumos zugrăvite, ci își au izvorul în frământările și faptele unor biete suflete care și-au apărut cu demnitate glia, neamul și țara.

Drama României în **prima mare conflagrație mondială** era generată de o stare acută de frustrare și nemulțumire în societate și constituia un periplu al durerii înăbușite pentru acele teritorii românești ce se aflau sub stăpânire străină. De aceea, dezideratele noastre de întregire s-au făcut cu demnitatea de a lupta. De atunci, pacea lumii românești a rămas un veșnic prunc, mai mereu renăscut din durere!

Hălăduind, probabil, pe dincolo, cu liniștea din pajiștea de Ceruri, eroii neamului românesc din **Primul Război Mondial** - încremeniți și acum pe creștetul sufletului lor - ne ascultă astăzi poema noastră de recunoștință - cea care le cântă spiritelor lor eterna elegie. Noi, cei care am rămas dincoace, ne simțim mândri de cunoașterea faptelor lor mărețe și încercăm să ne ridicăm tristețile în cer, mai ales atunci când ne amintim cu evlavie cum vuietul păgân al inamicilor le-a tulburat brusc ceasul lor măreț de rugăciune, având mâinile împreunate. Acest șuierat pătrunzător al glonțului iute și rece a venit ca un uliu neprihănit, spintecându-le văzduhurile inimii cu croncănitul său ascuțit și flămând.

Tocmai de aceea, această ofrandă pe care ei ne-au lăsat-o - **ROMÂNIA** - constituie o lecție de istorie care ne determină să simțim că adevăratul sens al durerii dispariției unor eroi care s-au jertfit e o neplăcută nostalgie a orizonturilor ce ne devorează ființa! Doar așa vom spera că vom putea să ne eliberăm singurătatea de pe marea de sânge a sufletului nostru! Ne vom purta mereu gândul spre ei, îi vom căuta mereu în *paginile de istorie*, deși știm că nu-i vom putea găsi decât tot în matricea ființei noastre românești!

Cu toate acestea, nu trebuie să-i uităm pe bravii militari români căzuți la datorie, căci ei luminează și acum cu sângele lor pământul patriei. Știți sau neștiți, biruitori sau înfrânți, anonimi sau rămași în legendă, ei au intrat în conștiința noastră ca cei ce s-au aruncat în brațele morții ca adevărați patrioți și, tocmai de aceea, continuă să sălășluiască în memoria noastră afectivă.

În cele din urmă, **timpul neamului românesc** părea că se întrezare, iar orologiul catedralei sufletului românesc

bătea a speranță. Mai mult, îngerii zăvorâți în mansarda inimii oștenilor noștri au adus la lumină acea zeiță care a adunat bezna lumii românești din tranșee. Văzând că deseori propria-i ființă îi întoarce spatele, **poporul român** a fost nevoit - în urma marilor sacrificii de pe fronturile Primului Război Mondial - să înmugurească pacea lumii cu propriul său drept de a se întregi și cu propria sa măiestrie diplomatică, chiar dacă trădarea a mai umblat la patru ace prin saloanele Conferințelor de pace din anii următori.

Totuși, cu binecuvântarea preasfinților părinți ai Bisericii Ortodoxe Române, a trebuit atunci ca înaintașii noștri să se roage ca **Sfântul Andrei**, Apostolul neamului românesc, să-i izbăvească de dușmani, să-i întărească în dreapta credință, ca să fie vrednici a cere Împăratului Ceresc cele de folos sufletelor lor și ca nici o **hartă să nu ne mai doară**.

Tocmai de aceea, ziua de **1 Decembrie - Ziua Națională a României** - este un bun prilej de evocare a **Marii Uniri din 1918**, în **Mecca românismului** - Alba Iulia. Acea zi a **desăvârșirii neamului românesc** a trebuit să-i adune pe toți cu bucurie în suflete, pentru că ea - de fapt - constituia suma marilor momente istorice care au prefigurat crearea **statului național unitar român: Unirea Moldovei cu Muntenia** (24 ianuarie 1859), **Războiul de Independență a României** (1877-1878), **Războiului de Reîntregire Națională** (1916-1918) și, apoi, evenimentele din 1918 de la **27 Martie** din **Chișinău** și **28 Noiembrie** de la **Cernăuți**, culminând cu **Marea Adunare Națională de la Alba Iulia** de la **1 Decembrie**. Peste conjuncturi externe complexe și calcule politicianiste, actul istoric din acea zi apare ca o împlinire supremă al unui deziderat de veacuri, fiind fapta istorică a întregii națiuni române. Românii s-au legat atunci de o geografie a sufletului lor care-i aranja temperamental în cadrele firești ale hotarelor lor. Lecția românească a lui **1 Decembrie 1918** o constituie, în fond, **extraordinara solidaritate națională**.

Aceste evocatoare **etape istorice ale devenirii noastre ca popor deplin** trebuie să constituie din partea noastră un pios omagiu pentru toți acei patrioți români care s-au jertfit pentru crearea **României Mari**. Doar în urma împlinirii unor deziderate naționale și a jertfei de sânge a românilor însetați de dreptate, adevăr și libertate, s-a putut deschide calea către **Marea Unire** și către crearea „**României dodoloațe**”. **Națiunea română** a avut atunci echilibrul, calmul și puterea de așteptare a binelui, în speranța unor vremuri ce i-au fost până la urmă favorabile. Și totuși, dincolo de acest **omniprezent românesc**, nu trebuie să uităm că **lupta pentru Unire** a fost periplu al durerii înăbușite. Cu toate acestea, am reușit de fiecare dată să strângem toate provinciile sufletului neamului românesc în interiorul unei clepsidre ce părea nemiloase. Destinul românesc părea să-și fi găsit în acele timpuri calea tămăduitoare a libertății, iar provinciile românești au încetat să mai fie “tărâmurile de angoase și clevertiri”. Atunci se pare că am primit răsplata binemeritată de la bunul

Dumnezeu! De aceea, e bine să ne mai amintim măcar în această zi de toți acei strămoși care nu au lăsat neamul românesc să-și ducă destinul la marginile lumii!

De atunci, nimic nu a reușit să adoarmă conștiința de neam și de țară a românilor, oriunde ar fi. Chiar dacă paginile istoriei noastre au fost cernite de drumul pe care destinul ni l-a croit, idealurile pentru care au luptat și s-au sacrificat generațiile trecute rămâne încă prezent în conștiința neamului românesc, sugerându-ne faptul că aceste mărturii ale trecutului stau drept cheazășie a neridicării vreunui hotar în sufletul neamului românesc. Crearea unui stat unitar român a fost primul act prin care a început să se așeze curiozitatea lumii pe noua țară. S-a vorbit atunci cu nostalgie despre **Patrie** și **Țară**, semn că deja poporul învățase să-și respecte semenii ridicați prin faptele lor de arme în rândul vitejilor țării.

Așadar, să ne aducem aminte că trebuie să ne înclinăm frunțile, cu smerenie, în fața străbunilor noștri care și-au adus contribuția la libertatea statului român și au apărat cu prețul vieții lor fruntariile țării, într-o istorie destul de zbuciumată a celei mai mari înclăștări armate a omenirii. Astfel, putem să depunem **florile recunoștinței** și să aprindem lumânări la mormintele eroilor noștri, iar, după ce am ajuns acasă, să ne amintim că ei **ne-au făcut prezenți la întâlnirea noastră față în față cu istoria**. Abia sub pământ le-a fost dat, în sfârșit, să trăiască liniștea lor bruscă, ieșită demult din obișnuința omenească. Mai mult, ne putem reculege și chiar crește la umbra morții **eroilor noștri**, pe fondul nostalgic al luminii venite din adâncul suspinelor lor mute. Ei ne-au dat atât de mult, iar noi le-am mulțumit atât de puțin! Deși ei s-au îndreptat semeț spre lumina fără de sfârșit și veghează și acum văzduhul existenței noastre, noi am putea găsi sub fiecare geană a noastră câte o lacrimă a sufletului pentru ei!

De atunci, pacea lumii românești a rămas acel veșnic prunc, mai mereu crescut din durere! Românii au avut demnitatea de a se descătușa cu înțelepciune, spiritul lor bazându-se pe oameni care și-au permis să trăiască cu bucata lor de suflet pe înălțimile pământului românesc. Abia atunci s-a pășit cu optimism în timpurile noi cu lecția învățată a sensului durerii - un sens care a fost deplin doar atunci când, cu chibzuință, **Țara** a găsit calea de încetare a propriei suferințe, întărindu-se cu fibrele inimilor oamenilor săi puternici.

Cu toate acestea, **România Mare** avea încă de atunci pe față o pată de perfecțiune - **Munții Carpați** - și, tocmai de aceea, a fost mai mereu o ispită demonică mușcată hulpav de neamuri străine, ca și cum doza sa de veșnicie nu ar mai ști în ce sertar și-a pus termenul de garanție. Poate tocmai de aceea, continua ispită a ruperii din acest tărâm românesc ne-a ajutat mai mereu să strângem pentru noi file de invincibilitate, amintindu-ne de ceea ce au făcut străbunii și de ce ne merităm **Țara**. Eroismul acestor inimoși ostași sângerează și acum între cruci, iar eoul sufletelor lor încă le mai suflă peste umăr. Numai așa îi putem înțelege pe toți acei eroi români căzuți în luptă care, prin jertfa lor supremă, au reușit oarecum să învelească în sufletele lor desperecheate și în gândurile lor bune toate dorințele pentru o cauză nobilă, lăsate copiilor lor orfani. Așadar, jilava tristețe din buzunarele rănite ale acelor copii și a urmașilor lor a deschis **nada fantasmei românești** și a despletit de surâs **Patria, Neamul și Glia**, ajutând-o să intre în nemurire.

În ciuda tuturor vicisitudinilor istoriei, am rămas pe aceste meleaguri, unde a trebuit să învățăm ce înseamnă să fim **români**. Pentru asta a trebuit să câștigăm lupte pe câmpurile de bătălie, să ne prețuim eroii jertfiți, să ne pomenim vitejii și, mai ales, să credem în existența noastră ca popor. De aceea, astăzi putem vorbi de o zi a noastră, a tuturor românilor, dar și de **libertatea, independența și unitatea** noastră. Astfel, **1 Decembrie - „Ziua Horei sufletului românesc”** - constituie un bun și necesar prilej de pioșenie și slavă către toți acei înaintași care au trudit la împlinirea în hotarele sale firești a **Țării-Mamă**, dar și ruga noastră ca toți frații noștri de pretutindeni să trăiască mulțumiți în casa lor. Să le lăsăm eroilor pomeniți un loc liber la masă, să-i strigăm din când în când pe nume, ca și cum ar fi vii printre noi, ca și cum deodată s-au întors, în sfârșit, acasă.

În concluzie, realizarea **Marii Uniri** a fost o dureroasă lecție de viață pe care istoria a dat-o poporului român, poate tocmai pentru ca noi să înțelegem clar faptul că **istoria nu trebuie să mai fie lecția trăită, dar mereu neînvățată. În fond, toți acei eroi au vrut să ne arate - prin jertfa datoriei lor - că pacea nu trebuie să mai fie doar pauza dintre războaie, ci să fie o stare de spirit firească, o normalitate.**

În fine, cât timp în piepturile românești nu se va slei sângele neamului, iar însuflețirea de concordie între noi va persista, vom înțelege că trecerea durerii devenirii noastre prin maturitatea timpului istoric s-a făcut cel mai bine prin curgerea saună a demnității sufletului românesc.

La Mulți Ani, România! La mulți ani, Români!

1 Decembrie 1918 – Lecția demnității naționale a istoriei românilor

Dr. Nicolae IONESCU

Sărbătorirea Zilei Naționale în Anul Centenarului Marii Uniri reprezintă un eveniment memorabil pentru că 1 Decembrie 1918 este momentul astral al istoriei naționale. Însă, acest vis secular s-a împlinit prin jertfa înaintașilor, știind faptul că orice eveniment epocal nu se realizează decât prin trudă și suferință a generații de români. Nu se cuvine să fie prezentat, nici măcar în parte, ca un dar, coborât asupra neamului românesc din încrederea și simpatia lumii civilizate, ci are la bază dreptul popoarelor la autodeterminare, de a-și hotărî singure soarta, în noua întocmire a așezământului de pace a lumii din anii 1919-1920.

În epoca modernă, națiunile, inclusiv românii, au început să sărbătorească, așa cum se cuvine, marile momente ale identității lor politice. În Vechiul Regat, sărbătoarea națională era la 10 mai, în amintirea zilei când Principele Carol, viitorul rege Carol I al României, a sosit pe pământ românesc. Nu era singura sărbătoare oficială, dintre cele laice, pentru ca existau și altele, mai vechi, ca 24 ianuarie, sau mai noi, apărute odată cu România modernă, care tocmai se nășteau și se dezvoltă.

Toate aceste sărbători oficiale erau marcate prin slujbe religioase, semn că primul gând era îndreptat către Dumnezeu, cu mulțumire și rugă pentru cei care nu mai erau, apoi veneau gesturile oamenilor politici, defilările și alte momente festive. La asemenea evenimente solemne erau invitate, ca și astăzi, oficialitățile locale, personalitățile orașului și tinerii din școli, cu scopul declarat de a le insufla sentimente patriotice.

A fost înlăturată monarhia, în 1947, a căzut și 10 mai din calendarul zilelor de sărbătoare ale românilor. Noul regim, comunist, își căuta și fabrica alte legitimități politice și ideologice. Găsește ziua de 23 august, care este smulsă din contextul istoric și propulsată ca deschizătoare de zări comuniste. An de an, semnificația acestei zile a fost tot mai încărcată și mai fastuoasă, ca să legitimeze un prezent care, neputându-se propulsa în viitor, căuta s-o facă în trecut.

După 1990, printr-o hotărâre a Parlamentului Român, 1 Decembrie devine Ziua Națională, ca un omagiu al luptei seculare încununată de victoria strălucită a mișcării naționale a românilor de o parte și de alta a Carpaților. Marii reprezentanți ai unității neamului au fost țărani și preoții, cum sublinia istoricul Nicolae Iorga, care „prin veacuri își mânau turmele în toate părțile, răspândind aceeași, credință, poezie, muzică și simțire românească”, iar școala a fost cea care a pregătit conștiința românilor.

Marea Unire s-a plătit cu sute de mii de jertfe în Primul Război Mondial. Marele scriitor Barbu Ștefănescu Delavrancea, evidențiază, în 1916, că „noi nu ne croim o nouă patrie, ci ne întregim.” Este de amintit că temporar Cartierul General al Armatei Române a fost la Bârlad¹, iar

lașul a devenit pentru doi ani „capitala rezistenței noastre până la capăt”, așa cum remarcă presa vremii.

În memorabilele bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, soldații regimentelor vasluiene, alături de întreaga armată română, s-au acoperit de glorie nemuritoare. În cartea de aur a neamului se înscrie la loc de cinste numele căpitanului bârlădean Grigore Ignat, comandantul companiei de mitraliere și generalul Ioan Rășcanu-fiu al melegurilor vasluiene.

Victoriile strălucite din vara anului 1917 au împiedicat ocuparea întregii țări și au pregătit Marea Unire de la 1918. „Astăzi, idealul nostru național, visul de aur al tuturor românilor se împlinește sub ochii noștri, scria ziarul Tribuna Tutovei de pe melegurile vasluiene. Dorobanții noștri au pășit pe pământul sfânt al lui Ștefan cel Mare și Mihai. După suferințele de veacuri, visul întregirii românilor se împlinește prin jertfa eroilor noștri”.

Peste o sută de mii de români veniți din toate părțile Ardealului, la Alba-Lulia, cu trenul, căruța sau călare, îmbrăcați în haine de sărbătoare și fluturând steaguri tricolore, au votat la ceasurile amiezii de 1 Decembrie, Unirea cu Regatul român, în acea Meccă a românismului.

Peste conjuncturi externe complexe și calcule politicianiste, actul istoric din acea zi apare ca o împlinire supremă a unui deziderat de veacuri, fiind fapta istorică a întregii națiuni române și nu opera unui om politic, partid sau guvern. Lecția lui 1 Decembrie 1918 este una a demnității și solidarității naționale..

La 14 decembrie 1918, când delegația de ardeleni condusă de viitorul Patriarh Miron Cristea, a venit la București să prezinte hotărârea de Unire regelui Ferdinand, primul ministru de atunci, Ionel Brătianu, sublinia: „Vă așteptam de o mie de ani și ați venit să nu ne mai despărțim niciodată...Bucuria noastră nu este numai a unei generații. Ea este sfânta bucurie a întregului popor român...”.

În august 1919, cu ocazia primei vizite în Transilvania a aceluiași premier, Iuliu Maniu, președintele Consiliului Dirigent, întâmpinându-l la Sibiu, exprima sentimentele de recunoștință ale Ardealului că Vechiul Regat a fost la înălțimea chemării sale, iar Ionel Brătianu îi răspundea că Transilvania era „sâmburele tare al României Mari”.

Trebuie menționat că la 1 Decembrie, la Alba Lulia, națiunea română s-a manifestat plenar, iar românii, deși nu erau singurii care aspirau la realizarea unității și nici singurii care doreau să-și exprime dorințele în adunări publice, au fost însă singurii care au reușit să organizeze o reuniune populară de o asemenea anvergură.

Va fi întotdeauna extrem de dificil să ne exprimăm admirația și gratitudinea față de cei peste 100 000 de oameni care, în pofida unor dificultăți majore de transport și a obstacolelor pe care le-au așezat alții în calea lor, au

¹ Marcel Proca, *Retragerea și refugiul în Moldova. Viața cotidiană din Bârlad*, în *Cercetări Istorice*, Anul XI, nr.13(19), august 2017, Editura Media Sind, Vaslui,

pp.,47-60.

găsit resursele necesare de energie și dragoste de neam pentru a nu rata întâlnirea cu Istoria.

Cei o sută de ani care au trecut n-ar trebui să ne facă să uităm marea lor realizare, întrucât românii din Ardeal au trăit un mileniu în singurătate. Istoricul Petre P. Panaitescu considera că România după 1859 era ca un copil cu două brațe care își aștepta părintele – Transilvania. Nimic nu ar trebui să anuleze marile merite ale românilor adunați la Alba Iulia în prima zi a lui decembrie 1918.

De asemenea, să nu uităm că încă din 1918, Unirea tuturor românilor a fost asociată imediat cu democrația, cu înfăptuirea unui regim democratic pe toate palierele vieții publice. Se acorda prin Rezoluția de Unire, votul egal, direct, secret pentru ambele sexe și pentru toți locuitorii, indiferent de religie și limba vorbită, exprimându-se încrederea în valorile europene. Acest document are aceeași valoare politică ca Declarația de Independență a SUA din 4 iulie 1776 sau cu Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului de la 1789, din Franța.

Aderarea țării noastre la Uniunea Europeană nu ar trebui, cu nici un chip, să ne obtureze sentimentele naționale, pentru că 1 Decembrie 1918 reprezintă catalizatorul necesar al devenirii noastre. Gândindu-ne la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, ne dăm seama că au existat momente când românii au binemeritat Grația Divină.

La acest moment aniversar, nădăjduim, asemenea înaintașilor noștri, în viitorul acestei țări, membră a NATO și Uniunii Europene, în puterea de a-l înfăptui. Astăzi, într-o lume agitată, în criză și schimbare, dar nu neapărat în bine, când în România patriotismul este în declin, iar în Europa se vorbește tot mai mult de inutilitatea statului național unitar, e necesar ca marile momente din istoria neamului să ne încălzească inimile și să ne dea încredere în viitor, iar Marea Unire de la 1918 să nu fie înstrăinată.

Să binecuvânteze Dumnezeu România!

CENTENARUL ÎN ARTA POPULARĂ ROMÂNEASCĂ

Dan HORGAN

Acum 100 de ani pe marea câmpie de la Blaj printr-un eveniment politic major se desăvârșea statul român realizat prin unirea provinciilor românești cu România. La început a fost unirea Basarabiei cu România (27 martie 1918), mai apoi unirea Bucovinei cu România (28 noiembrie 1918), iar în final unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Țara Mamă creându-se astfel un singur stat național și de sine stătător.

Prin acest eveniment românii, au putut să călătorească liberi prin țară să-și viziteze rudele despărțite de granițe create abuziv în propria țară. Astfel, țărani au reușit să dobândească prin trocuri sau cu bani produse care până acum îi erau inaccesibile dar de care aveau neapărată nevoie în bățatură. Însăși meșteșugurile și-au lărgit aria de viață, migrând dintr-o regiune unde au stat timp îndelungat în toată țara. Meșterii au pornit și ei să umble liberi prin țară regăsind astfel în simbolistica țaranului român lucruri ornate meșteșugit în fel și chip, dar care au aceeași semnificație, fie că sunt pe stâlpii caselor, țesături, ceramică ori unelte de uz casnic sau obiecte de cult cum ar fi: pistolnicul, icoana pe sticlă și icoana de vatră.

Datorită acestei libertăți câștigate, putem astăzi să ne bucurăm de lucruri mărunte dar care mai sunt îndrăgite doar de către specialiști și a oamenilor care într-adevăr iubesc tradiția populară. Și asta, din păcate, deoarece modernismul tinde să „acopere” frumoasa artă populară născută din înțelepciunea țaranului român.

Arta decorării obiectelor țărănești este o multiplicare artistică, făcută de către țărani pentru țărani, simplificată, de obicei, prin eliminarea detaliilor inutile și care este reprezentată prin forme figurative a realității înconjurătoare (spirituală, socială, materială). Prin înfloritura țărănească se exprimă o latură a specificului cultural, a manierei de concepere și

confecționare de valori estetice nemuritoare aparținând artei populare românești.

În creația populară, unde de obicei numele meșterilor populari rămân anonime, motivele ornamentale s-au șlefuit și selectat pe parcursul anilor, devenind un tezaur viu și totodată un model al creației din mediul rural. Decorația este inseparabil legată de funcția și funcționalitatea obiectelor, materia primă și tehnica în care sunt lucrate, oscilând în raport cu îndemânarea și statutul social a meșterului, etapa istorică

de dezvoltare a comunității, cu așezarea geo-politică. Deseori în ornamentică își găsesc expresia simboluri sfinte transmise din generație în generație și care au conexiune cu vechile simboluri ale poporului nostru. Așadar, se poate afirma că arta decorativă țărănească prezintă un real document etnografic, de însemnătate majoră, asemenea graiului, folclorului sau a muzicii, servind totodată și ca un mijloc de comunicare între generații. Este știut faptul că familia românească tradițională reunea în trecut sub același acoperiș două-trei generații: părinți, bunici/socri și nepoți.

Până în prezent au ajuns multiple forme decorative, care mărturisesc prin simplitatea lor înțelegerea frumosului,

însemnătatea lor ca „semne” cu sensuri misterioase, simboluri ale unor legende, mituri străvechi sau credințe populare, care au fost îmbogățite cu diverse variante, pierzând în timp din înțelesul inițial și obținând noi sensuri.

În cursul dezvoltării artei populare decorativ-aplicate a fiecărui popor au loc diferite întretăieri, provocate de relațiile cu comunitățile etnice conlocuitoare și inevitabil vecine. În operele de factură populară întâlnim motive ornamentale de circulație universală, națională și nu în ultimul rând de răspândire locală.

Trăsăturile caracteristice formează într-un mod anumit stilul național, ce stă la baza culturii naționale a unui popor și

care se regăsesc în arta decorativă populară, în folclor, în grai sau muzică. Studiarea motivelor decorative din arta populară moldovenească ne poate mărturisii despre apariția și evoluția multor forme la etape istorice marcante.

Între genurile de creație artistică există o anumită solidaritate, ce formează particularitatea gândirii și culturii artistice. Astfel, dacă se vor analiza totalitatea mișcărilor de la dansul popular vom regăsi similitudini comune cu ornamentica costumului, broderiei, țesăturilor, arta lemnului, ceramicii, picturii pe sticlă.

Unele particularități din domeniul artei populare decorative sunt bine deslușite, ceea ce permite afirmația că ornamentica populară depinde de câțiva factori dar în primul rând de materia primă întrebuintată, calitatea, tehnica de realizare a decorului, de conținutul tematic sau semnificația motivelor ornamentale. Astfel, fiecărui gen de artă populară îi corespund însușiri specifice decorativ-artistice unice.

Prin sistematizarea compozițiilor ornamentale de pe diferite obiecte de artă populară românească arată că ele se deosebesc după forma sau felul de stilizare a elementelor și motivelor. Privind la ornamente prin prisma semantică, a conținutului lor, deosebim ornamente geometrice sau abstractizate, concrete sau realiste și simbolice cu rădăcini în mitologie, religie sau vechi credințe populare. Unele dintre motivele ornamentale sunt comune ornamenticii multor popoare. Dintre acestea menționăm: motivul care simbolizează soarele, voluta, arborele vieții, apa, coarnele berbecului, vârtelnița, dintele de lup, funia sau torsada, rombul, triunghiul, ș.a.

Unul dintre motivele des folosite în arta populară românească și care vine din negura istoriei este motivul „Pomul vieții”. În arta populară românească există un repertoriu foarte abundent de motive – semne ornamentale cu o semnificație aparte, exprimată atât prin însemnătatea ce le-o acordă meșterii populari, cât și prin folosirea frecventă în diferite genuri de artă.

În arta decorativă populară românească întâlnim mărturii ale unor convingeri străvechi: semnele solare, arborele vieții, imaginea omului, calului, șarpelui, crucea, steaua și multe altele.

O complexitate de motive și compoziții ornamentale interesante ne oferă țesăturile, păretarele și scoarțele, a căror forme ornamentale pe parcursul istoriei au suferit mari schimbări, prin intermediul influențelor externe a gusturilor estetice urbane și bineînțeles un rol decisiv a avut-o moda și dezvoltarea în forță a industriei.

Dar țăranul român, prin țesăturile lucrate cu măiestrie la războiul de țesut în lungile zile de iarnă la lumina opaițului sau a lămpii cu petrol, creează o poveste cu o caligrafie caracteristică, laconică, o limbă nevorbită dar pe deplin înțeleasă în lumea satului.

De cele mai multe ori în țesăturile decorative predomină câteva grupe mai frecvente: motivele vegetale sau fitomorfe, geometrice, reprezentarea omului, păsărilor cu o coloristică în care predomină roșu, roz, negru, verde, albastru și galben. Din decorul vegetal relevăm meandre de flori, muguri, frunze, ramuri, buchete, ghivece cu flori, pomul vieții, toate reprezentate printr-o simplificare geometrică în care predomină unghiurile drepte. Astfel, este întâlnit rombul, pătratul, triunghiul, rozetele, liniile frânte, drepte, punctate de sine stătătoare sau în combinație cu alte elemente. Prin intermediul acestor elemente de expresivitate țăranul român a știut să dea naștere la ornamente zoomorfe, skeomorfe și aviamorfe: peștele, calul, coarnele berbecului, cerbul, cărăbușul, rădașca, creasta cocoșului, racul, porumbelul, păunul, cocoșul, grebla, fierul plugului, grapa, rarița, grebla și

multe altele, pe care țăranul român le găsea în arealul casei sale și pe care le regăsim foarte frecvent pe ouăle încondeiate. Toate acestea se întâlnesc în reprezentări singulare, ocupând parțial un spațiu propriu sau îmbinate cu alte motive.

Dintre ornamentele antropomorfe mai evidențiate pot fi silueta femeii – simbolul fertilității, hora fetelor, jocul băieților, palmele. Deseori printre motivele amintite mai sus se întâlnesc schițate obiecte variate care pot fi găsite în bătătură: unelte de muncă (pieptene de scărmanat lână, scaune, lada de zestre, scara, furculița, păhăruțe), monograme cu indicarea inițialelor, anul confecționării, imagini legate de anumite atribuții și ritualuri de nuntă (colacul mirelui, colacul miresei, pâinea mirilor, etc.).

O bogată gamă ornamentală de motive geometrice și abstracte de diferite proporții o dețin țesăturile decorative de lână și bumbac destinate pentru împodobirea locuințelor. Această ornamentică care depinde de tehnicile țesutului o întâlnim la păretarele cu vrăste, cadriate, „ițate” cu diferite motive, figuri geometrice, țesute în două sau trei culori, lăicerele în vrăste, în alesături și vrăste, prosoape pentru icoana din camera „de curat” sau pentru împodobirea nașilor de cununie sau de botez.

De multe ori motivele de pe covoare și țesături se repetă pe obiectele din lemn încrustate (ghivece cu flori, imaginea cocoșului sau a ciocârlanului, șarpelui, capului de cal, coarnele berbecului, motive geometrice – romb, pătrat, triunghi, semnul soarelui, a apei, linii în zigzag ș.a.) transpuse cu fidelitate sau stilizate în arta lemnului. De o mare valoare artistică sunt uneltele și instalațiile tehnicii populare de lucru de tăiere și cioplire în lemn, grinzile și tâlpile de la case, stâlpii și porțile, vasele din lemn de uz gospodăresc, păpuși de lemn pentru cașcavaluri, caș și unt, scaune, lavițe și lăzi de zestre, blindare și mese etc. Meșterii artizani au îmbinat valoros simțul fundamentat al măsurii cu forma, cu compoziția și motivele ornamentale crestate și cioplite.

În ceramica populară o mare diversitate de motive decorative și forme este reprezentată prin oale și vase pentru pregătirea bucatelor, păstrarea și servirea mesei. Având în vedere faptul că ceramica românească este de câteva feluri – roșie, galbenă și neagră, deosebim și categoriile ei după modul de ornamentare: desen pe angobă, motive obținute prin zgâriere, ornamentare prin reliefare cu șnururi răsucite de lut, prin aplicare de figurine pe diferite vase. Cromatica și decorul vaselor prin ornamentele și culoarea lor se bazează pe un număr restrâns de smălțuri și care după ce sunt scoase din cuptorul în care s-au plămădit devin o adevărată moștenire culturală românească.

Nu poate fi trecut cu vederea faptul că o serie mare de obiecte ale artei populare decorative, necesare în trecut, astăzi au dispărut aproape complet. Odată cu consumerismul în colectivitățile rurale au pătruns produsele industriale de serie, noi obiecte, materiale și implicit tehnici, ele ocupându-și locul în viață după cerințele vremii și în ambianță cu noile aspirații ale dezvoltării tehnologice și ale modei. Categorie este faptul că arta populară, fiind un proces continuu, trece prin stadii de transformare, păstrându-și un limbaj propriu prin varietatea formelor și expresiei culturale, la care oricând se poate face apel.

Aici putem aduce în discuție pristolnicul, icoana pe sticlă și implicit sora ei mai în vârstă icoana de vatră.

Dar despre aceste trei lucruri de preț, și nu numai, care ne-au unit pe noi ca români în România Mare, în următorul articol.

De ce s-a făcut Unirea românilor în 1918?

Dr. Arcadie M. BODALE

Asistăm, tot mai des, la diferite afirmații potrivit cărora Marea Unire a românilor din 1918 nu a fost rezultatul dorinței străbunilor noștri, ci un cadou oferit României de Marile Puteri. Ca atare, se omite, în mod stupefiant, că marea majoritate a românilor din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș, Bucovina și Basarabia și-a dorit și a făcut Unirea. De altfel, la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia au participat reprezentanții tuturor satelor românești din Transilvania, Crișana și Banat, iar documente din veacul al XIX-lea ce se păstrează în Arhivele românești și străine oferă numeroase exemple în care țăranii din Bucovina și Basarabia își exprimau speranța reunirii acestor teritorii cu țara din care fuseseră detrunchiați. De fapt, pentru cei care scriu diverse articole de istorie fără a călca pragul Arhivelor, este greu de înțeles dorința neamului românesc de a trăi într-un stat național, care să le asigure drepturile și libertățile cetățenești. În plus, se mai omite și faptul că niciodată transilvănenii, bucovinenii și basarabenii nu și-au exprimat dorința de a fi ocupați de armatele austriece sau rusești.

În cele ce urmează, dăm la lumină trei documente inedite, care ilustrează că stăpânirea străină i-a făcut pe mulți străbuni să-și ia lumea în cap pentru a găsi un trai tihnit și fără a mai fi bătaia de joc a autorităților imperiilor vecine. Astfel, mai mulți locuitori din satele Stăuceni și Verenceanca, aflate în interfluviul dintre Prut și Nistru, din Nordul Bucovinei, aproape de hotarul cu Galiția, au fost nevoiți să fugă din pricina asupririi și inflexibilității autorităților habsburgice. Ca atare, într-o prima etapă, aceștia s-au refugiat în satul Miclăușeni din Basarabia (situat astăzi în raionul Strășeni, din Republica Moldova), gândindu-se că rușii pravoslavnici vor fi mai îngăduitori. Numai că, în loc de omenie, au nimerit peste mojiție, așa încât au trebuit să-și ia iar luat iar lumea în cap și să treacă Prutul, la frații lor din Principatul Moldovei. În ciuda insistențelor imperiale țariste și a ocupației militare a Țării Moldovei, autoritățile de la Iași au găsit, potrivit unei îndelungate tradiții, suficiente pretexte pentru a-i apăra pe nefericiții săteni de deportare peste Prut, lăsându-i să-și câștige pâinea și să trăiască în pace în satele din ținuturile Vaslui și Iași, unde se refugiaseră.

Aceste documente mai probează și faptul că nu doar elitele, ci și sătenii aveau conștiință națională, căci acești țăranii aleg să se mute doar în sate locuite de conaționali, care făcuseră parte din Țara Moldovei, chiar dacă la 1832 Imperiul Țarist stăpânea jumătatea ei răsăriteană. În același timp, aceste documente mai arată de ce la începutul veacului al XIX-lea teritoriul Bucovinei dintre Prut și Nistru a fost deznaționalizat treptat, prin rutenizare, căci o bună parte a românilor de aici au fugit din pricina administrației austriece, iar cei rămași au fost asimilați treptat de rutenii colonizați masiv în acest spațiu de către autoritățile habsburgice.

1

Departamentul Ministerii Pricinilor din Lăuntru,

Cătră Ispravnicia ținutului Vasluiului

Ex(celența) sa, Viță-prez(identul), prin predlojâniia din 4 următoari(i), no. 924, trimețind acestui Departament izvod di 12 numi, oameni fugari din satul Miclăușănii din [a] stânga Prutului, ci l-au primit cu raportul ștab-căpitanului Olașăvschi, poroncește a să cerceta ș(i) a să da la urma lor. Și fiindcă șasă din acei fugari, a cărora numi să însămnează prin alăturatul izvod, s-ar fi aflând la satul acelu ținut, Dunitreștii¹, scie Isprav(nicie) ca di îndată, rânduind cercetare² și aflând aceli numi în arătutul sat, să să cerceteză din ce vremi sânt veniți în Moldav[v]ia și de nu sânt duși di aice în Basarabiia di vreme³ întâmplărelor⁴ și s-au întors iarăș(i) la urma lor, precum așăzare(a) birului di la <1>⁵823 unde i-au apucat și⁶ de sunt trecuți prin catagrafiile scrisă acum și supt ci n<ume>⁷. Și precum să va dosluși adivărul, îndată să se înștiințază pre lar<g>⁸ pentru toati încungiuările, ca să să poată faci cea înaltă lucrare⁹.

Ministrul Pricinilor din Lăuntru și cavalier, <de a treia mână:> Al(exandru) Ghica log(o)f(ă)t <m.p.>.

Secțiia al 3-le(a)

No. 1946

1832 marti(e) 7

Șef Secțiiei, <de a doua mână:> Dimitrii Drăghici med(elni)ce(r)¹⁰ <m.p.>.

<de a doua mână:>

Să să triimată înnadinsu să-i aducă aice să s(ă) cercetezi, cu di-amăruntul să să cercetezi, viind și vor(nicul) cu doi frunțaș(i) a acelu sat, să fie la cercetare Dumitrăștii sau Dăneștii.

Arh. Naț. Iași, fond Ispravnicia ținutului Vaslui, tr. 966, op. 1111, ds. 2, f. 1r.

2

Numile lăcuiitoril(o)r satului Miclăușănii din Basarabia ci au fugit în Moldav[v]ia.

No.

1. Dumitru Diaciuc – sau Ghiciuc¹¹

1. Ivan Diaciuc – Ion Ghiciuc¹²

1. Vasili Romaniuc – satul Donitrești, țin(u)t(ul) Vasluiul(u)¹³

1. Rom<a>¹⁴n Ilaș, mort – ficior(ul) <lui>¹⁵, Măteiu, însurat aice, în sat(ul) acest(a)¹⁶

1. Toader Cosmincu, mort – făr(ă) ficiori¹⁷

1. Ilaș Tostohanici – în țân(u)tu(l) leși, la Schit(ul) Ducăi¹⁸

Întocmai cu originalul, adevărat, ...¹⁹ Bălușescu <m.p.>

<de a doua mână:>

Aflare.

Viniț(i) în 1828, făvr(uarie), în Moldova dă la Miclăușeni, pi la Sorca, pren ștăre căp(i)t(a)ni(lor) ș(i) a lăcuiitorilor sat(ului) Sorca. Ei sânt merș(i) acolo, la Miclăușăni, di 13 ani²⁰ din Bocovina, di la sat(ele) Stăuceni și Vericinca, pi la Nou(u)a Suliț(ă).

Arh. Naț. Iași, fond Isprăvnicia ținutului Vaslui, tr. 966, op. 1111, ds. 2, f. 2r.

3

Cătră Cinstit Departamentul Ministerii Trebilor din Lăuntru

Isprăv(ni)ciia țân(u)t(u)lui Vasluiului,
Raport,

După²¹ porunca²² cu no. 1946 pentru 6 locuitori fugiț(i) din a stânga Prutului, de la satul Miclăușăni, făcându-să cercetare, să găsăsc la satul Dimitrești din acest țân(u)t numai:

1. Dumitru Diciuc,

1. Ivan Diciuc,

1. Vasăli Romaniuc,

1. Măteiu sin Ilașc(u)²³ Romaniuc,

Trecuți și prin catagrafie făcută, din 1831,
iar

1. Toad(e)r Cozmicu să află mort

1. Ilașc(u) Tostohaniuc se află la Schitul Ducă, țân(u)t(ul) leșii.

Acești lăcuiitori de locul lor sânt din Bocovina, din satili Stăucenii și Vericenca; și trecuți drept în Basarabie, la satul Miclăușăni de 13 ani, după a lor arătare. Și la 1828 făvr(uarie) au trecut de acolo în Moldova, la

Dimitrești, unde se află statorniciți. Și de urmare(a) cercetării, Isprăv(ni)ciia nu lipsăști a înștiința.

<de a doua mână:>

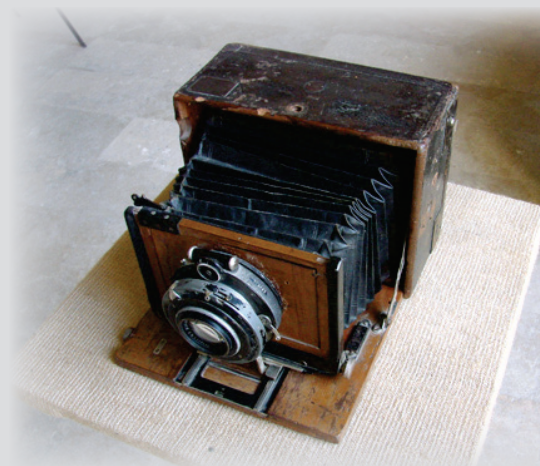
1832 mart(ie) 27. No. 611²⁴.

Arh. Naț. Iași, fond Isprăvnicia ținutului Vaslui, tr. 966, op. 1111, ds. 2, f. 3r.

Note:

1. «Dunitrești» a fost scris cu altă cerneală, de a doua mână, pe loc lăsat gol.
2. «cercetare» a fost scris deasupra rândului, cu altă cerneală, de a doua mână.
3. «vreme» corectat din «vreo», de a doua mână
4. «întâmparelor» corectat din «întâmpare», de a doua mână.
5. Omis.
6. «și» corectat din «sau», de a doua mână.
7. Rupt.
8. Rupt.
9. Rupt.
10. Ce-a de-a doua mână este cea a lui Dimitrie Drăghici.
11. Formula «sau Ghiciuc» a fost scrisă de a doua mână
12. Formula «Ion Ghiciuc» a fost scrisă de a doua mână
13. Formula «Ion Ghiciuc» a fost scrisă de a doua mână
14. Rupt.
15. Omis.
16. Formula «fior(ul) Măteiu, însurat aice, în sat(ul) acest(a)» a fost scrisă de a doua mână
17. Formula «făr(ă) fior(i)» a fost scrisă de a doua mână
18. Formula «în țân(u)tu(l) leși, la Schit(ul) Ducăi» a fost scrisă de a doua mână
19. Indescifrabil.
20. Formula «13ani» a fost răzuită până la ruperea hârtiei, însă fără a fi deteriorate toate cifrele și literele.
21. «După» a fost corectat, de a doua mână, din «despre».
22. Cuvântul «porunca» a fost corectat, de a doua mână, din «porunci».
23. «Ilașcu» a fost scris după ce, aceeași mână, a tăiat cu mai multe linii numele «Roman» pe care-l scrisese inițial.
24. Acesta formulă reprezintă data la care raportul a fost primit de către Ministerul de Interne și nr. său de înregistrare.

Mârza Samoilă, fotograful de la Marea Unire

Câteva scrisori ale mitropolitului Veniamin Costache, privitoare la monahii Mănăstirilor Neamț și Secu

Dr. Arcadie M. BODALE

În Arhivele Naționale din Iași, se păstrează mai multe documente de la fostul mitropolit Veniamin Costachi al Moldovei. În cele ce urmează, edităm câteva scrisori referitoare la intrarea în cinul monahal și la hitonirea unor frați la Mănăstirile Neamț și Secu, cel mai important lăcaș monahal al Moldovei după răpirea Bucovinei de către austrieci.

În anexă, dăm una din aceste scrisori, cuprinzând scrisul și sigiliul acestui însemnat ierarh din istoria bisericească a românilor.

1
1815 februarie 23

<f. 1r>

Arhierească blagoslovenie tritem preacuvioșiei tale,

După cerirea ce ai făcut pentru ierodiaconul Nestor, ca să s(ă) hirotonisască ieromonah, și pe monahii Valerian și Nazarion ierodiaconi, spre a fi slujitori acei Sfintei Măn(ă)stiri, cercetându-să după hotărârea sfințelor canoane și aflându-să vrednici, prin a noastră rânduire s-au hirotonisit pe numitul ierodiacon ieromonah și pe numiții monahi ierodiaconi de preosfinție sa kir Filaret Apamias, ca să fie slujitori în rânduiala preoției și a diaconiei la acea Sfântă Mănăstire.

Drept aceea, încredințându-i, prin aceasta, preacuvioșiei tale, îi vei da supt învățătura unui ieromonah și a unui ierodiacon, ca să-i deprindă la lucrările preoțăști și diaconești, precum să cuvine aceasta.

Și fii blagoslovit.
1815 fevr(uarie) 23.

Al preacuvioșiei tali părinte sufletesc,
<de a doua mână, cu altă cerneală:>
Veniamin mitropolit Moldaviei <m.p.>

<f. 2v>

<adresa, scrisă tot de mâna care a alcătuit scrisoarea, cu cerneala pe care a folosit-o mai sus:>

Preacuviosului arhimandrit kir Silvestru, stareț cinstitelor Măn(ă)stiri Neamțului și Secului, cu arhierească blagoslovenie.

<de a treia mână, cu altă cerneală, rezumatul scrisorii:>

De la păr(intele) mitropolitul, pentru hirotonia ierom(ona)h(ului) Nestor ier(o)d(ia)c(onilor) Valerian și Nazarie.

AN-Iași, fd. Ministerul Cultelor si Instrucțiunii. Publice Moldova, ds. 1/1815-1837 (vol. I, 1815-1832), f. 1r-2v, orig., cerneală neagră.

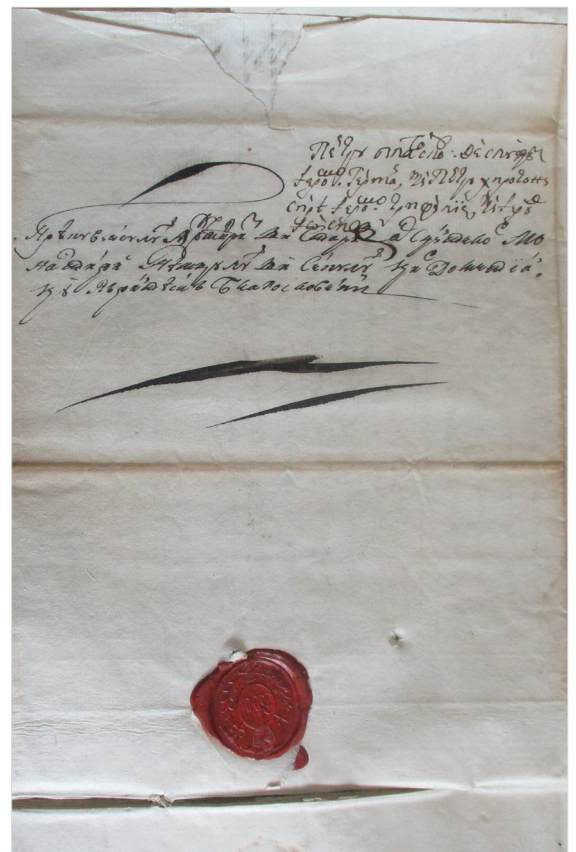
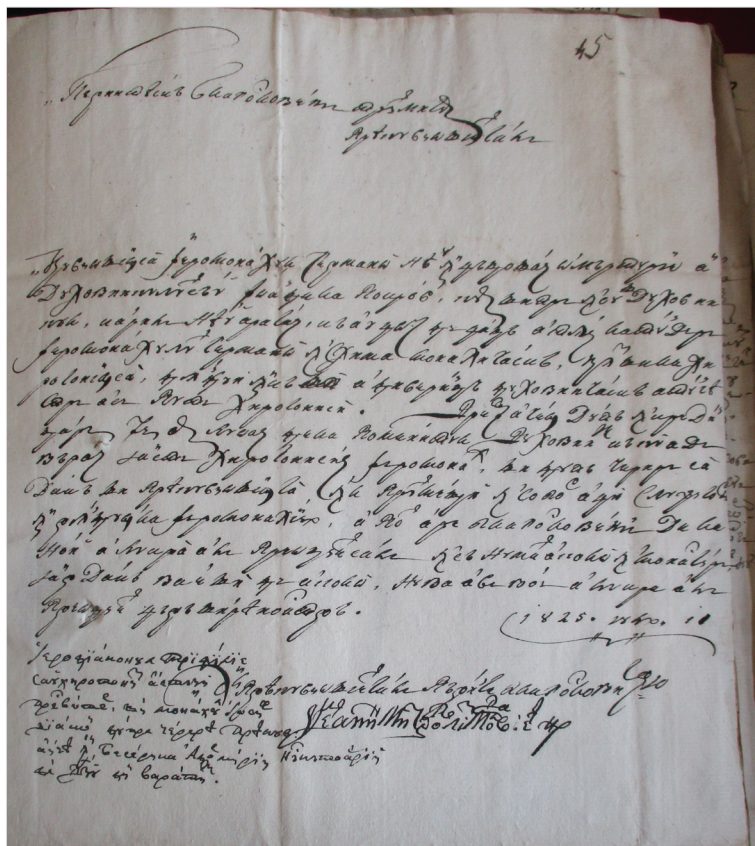
2
1823 august 29

<f. 3r>

Arhierească blagoslovenie triitem preacuvioșiei tale,

Din alăturată, aice, jaloba aceasta, vei înțelege precuvioșie ta cerire ci ne face, ca să fie și el priimit acolo, în rânduiala monahicească. Drept aceea, scriem precuvioșiei tale ca să fie priimit, pentru de a-ș(i) pitrece rămășița ticăloasălor sale zile.

1823 a(v)g(u)st 29.

Al precuvioșiei tale părinte blagoslovit(o)r,
<de a doua mână, cu cerneală neagră:>
Veniamin mitropolit Moldaviei <m.p.>

<f. 4v>

<adresa, scrisă tot de mâna care a alcătuit scrisoarea, cu cerneala pe care a folosit-o mai sus:>

Preacuviosului arhimandrit și stareț Sf(inte)lor Mănăstiri Neamț(ului) și Secului, kir Ilari(o)n, cu părintească blagoslovenie.

<de a treia mână, cu altă cerneală, rezumatul scrisorii:>

Pentru priimirea lui Vasile la obștie.

AN-lași, fd. Ministerul Cultelor si Instrucțiunii. Publice Moldova, ds. 1/1815-1837 (vol. I, 1815-1832), f. 3r-4v, orig., cerneală maro și semnătura mitropolitului cu cerneală neagră.

3

1823 decembrie 14

<f. 5r>

Părintească blagoslovenie triimitem precuvioșiei tale,

Aucătorii aceștii scrisori a noastre, anume Irofte Lașcul, prin jaloaba ce au dat cătră noi, ne-au făcut arătare și cerire că a sa râvnă și dorință este de a să îmbrăca în schima monahicească și ca să-l orânduim în această monastire. Drept aceea, scriem precuvioșiei tale ca să-l priimești în Monastire și să orânduiești în ascultare și ispitire, după obiceiul monastirii, având de la noi voie și blagoslovenie.

1823 decemvr(ie) 14.

Al precuvioșiei tali părinte blagoslov(i)t(o)r,

<de a doua mână, cu cerneală neagră:>

Veniamin mitropolit <m.p.>

<f. 6v>

<adresa, scrisă tot de mâna care a alcătuit scrisoarea, cu cerneala pe care a folosit-o mai sus:>

Preacuviosului arhimandrit și stareț al sf(i)ntilor Monastiri Neamțului și Secului, kir Dometiian, cu părintească blagoslovenie.

<de a treia mână, cu altă cerneală, rezumatul scrisorii:>

Pentru un frate ce s-au priimit la opștie.

AN-lași, fd. Ministerul Cultelor si Instrucțiunii. Publice Moldova, ds. 1/1815-1837 (vol. I, 1815-1832), f. 5r-6v, orig., cerneală maro și semnătura mitropolitului cu cerneală neagră.

4

1824 martie 13

<f. 11r>

Arhierească blagoslovenie triimitem precuvioșiei tale,

Prin jaloaba ce au dat către noi, care să alătorează, Costandin Chirica ne-au făcut arătare și cerire că a sa râvnă și dorință este de a să îmbrăca în shima monahicească și să fie priimit în Monastire(a) Neamțului întru ispitire cinului dorit lui. Drept aceea, scriem precuvioșiei tale ca să-l priimești acolo, în Monastire, rânduindu-l în ascultare(a) frățimii, având de la noi voie și blagoslovenie.

1824 mart(ie) 13.

Al precuvioșiei tali părinte blagoslovit(o)riu,

<de a doua mână, cu cerneală neagră:>

Veniamin mitropolit Moldaviei <m.p.>

<f. 12v>

<adresa, scrisă tot de mâna care a alcătuit scrisoarea, cu cerneala pe care a folosit-o mai sus:>

Preacuviosul arhimandrit și stariț sfintelor Monastiri Neamțului și Secului, kir Dometiian, cu arhierească blagoslovenie.

La M(o)n(a)s(tirea) Neamțului.

<de a treia mână, cu altă cerneală neagră, rezumatul scrisorii:>

Pentru un frate Costandin, să să priimească.

AN-lași, fd. Ministerul Cultelor si Instrucțiunii. Publice Moldova, ds. 1/1815-1837 (vol. I, 1815-1832), f. 11r-12v, orig., cerneală maro și semnătura mitropolitului cu cerneală neagră.

5

1824 aprilie 20

<f. 18r>

Înalt preosfințiti stăpâni,

Cu lacrimi și cu îngenuncheri mă rog preasfințiilor voastri pentru că, trăgându-mă i[i]nema asupra cinului călugăresc, înștiințez mila preosfințiilor voastri ca să-mi dați ca[a]rți la starețul de la S(fânta) M(ănăstire) Neamțului ca să fiu priimit și eu între cielanți frați mai mic, fiindcă sânt copel' sărac, neavând tată nei mamă și va rămâne vecinecă pomniri preosfințiilor voastri.

La mila înalt preosfințiilor voastri, preplecat Vasăli Bogdănescu, slugă la dumn(ealu) vor(ni)c(ul) Ghiorghii Cuza.

<de a doua mână, cu altă cerneală, rezoluția:>

1824 april 20. Preacuvioase arhimandrite și stariț sf(i)n(t)lor m(ă)n(ăstiri) să fie priimit în monastire între cielanți fraț(i), spre împlinire(a) dorinții sale, având de la noi blagoslovenie

Veni(amin) mitr(opoli)t².

<f. 19v>

<adresa, scrisă tot de mâna care a alcătuit rezoluția în numele mitropolitului, cu cerneala pe care a folosit-o mai sus:>

Preacuviosului arhimandrit și stariț al sfintelor Monastiri Neamțului și Secului, kir Dometiian, cu arhierească blagoslovenie.

La M(o)n(a)s(tirea) Nea<m>ștului.

<de a treia mână, cu altă cerneală, rezumatul scrisorii:>

Pentru un Vasilie Bogdănescu să să priimească în opștie.

Anexă:

<f. 17r>

Acest Vasăli Bogdănesc(u), nepot părintelui Luca, fiindcă în câtă vreme au slujât la noi nu s-au abătut neci la un fel de faptă re(a). Și trăgându-l i[i]nema spri cinul călugăresc, vre(a) acu a mergi, acu, la S(fânta) Măn(ăstire) Neamțului, de cari și noi l-am cunoscut că, în câtă vremi au slujât la noi, ca unui călugăr e-au⁴ fost purtările. Și pentru aceasta, i-am dat această adiverințe, ca să fii slobod a mergi.

<1>⁵824 apr(ilie) 19.

Ghiorghii Cuza vorn(i)c <m.p.>⁶.

AN-lași, fd. Ministerul Cultelor si Instrucțiunii. Publice Moldova, ds. 1/1815-1837 (vol. I, 1815-1832), f. 17r-19v, orig., cerneală neagră.

6

1824 aprilie 24

<f. 20r>

Arhierească blagoslovenie triimitem precuvioșiei tale,

Din alăturată jaloba a monahului Macarie te vei pliroforisi precuvioșia ta di arătare și cerire(a) ci ne face. Drept aceea, scriem precuvioșiei tale ca să cercetez(i) și dacă arătările sale vor fi adevărate, să fie iarăș(i) priimit la Orgoești. Iar fiind pricina de altfeli, apoi să ne înștiințaz(i).

1824 april(ie) 24.

Al precuvioșiei tali părinte blagoslovit(o)r,
<de a doua mână, cu cerneală neagră:>
Veniamin mitropolit Moldaviei <m.p.>

<f. 21v>

<adresa, scrisă tot de mâna care a alcătuit scrisoarea, cu cerneala pe care a folosit-o mai sus:>

Preacuviosului arhimandrit și stariț al sfint(e)lor Monastiri Neamțului și Secului, kir Dometiian, cu arhierescă blagoslovenie.

La M(o)n(a)s(tirea) Neamțului.

<de a treia mână, cu altă cerneală, rezumatul scrisorii:>

Pentru un Macarie monahul de la Urguești, să să primească acolo.

AN-lași, fd. Ministerul Cultelor si Instrucțiunii. Publice Moldova, ds. 1/1815-1837 (vol. I, 1815-1832), f. 20r-21v, orig., cerneală maro și semnătura mitropolitului cu cerneală neagră.

7

1824 mai 16

<f. 22r>

Arhierescă blagoslovenie trimitem precuvioșiei tale,

Tânărul acesta, aducătorul scrisorii, anume Petre, dupre încrădînțările ce am luat, pentru că a sa râvnă și dorință este de a să înbrăca în shima monahiceasca, și făcându-ne cerire ca să fie priimit în ace monastire, a-și împlini dorința sa. Drept aceea, scriem precuvioșiei tale ca să fie priimit, având de la noi voie și blagoslovenie.

1824 mai 16.

Al precuvioșiei tali păr(in)te blagoslovit(o)riu,
<de a doua mână, cu altă cerneală:>
Veniamin mitropolit Moldaviei <m.p.>

<f. 23v>

<adresa, scrisă tot de mâna care a alcătuit scrisoarea, cu cerneala pe care a folosit-o mai sus:>

Preacuviosului arhimandrit și stariț al sf(i)n(te)lor Monastiri Neamțului și Secului, kir Dometiian, cu arhierescă blagoslovenie.

<de a treia mână, cu altă cerneală, rezumatul scrisorii:>

Pentru un Petre, tânăr, să să primească în sobor

AN-lași, fd. Ministerul Cultelor si Instrucțiunii. Publice Moldova, ds. 1/1815-1837 (vol. I, 1815-1832), f. 22r-23v, orig., cerneală neagră.

8

1824 iunie 6

<f. 26r>

Arhierescă blagoslovenie trimitem precuvioșiei tale,

Din alăturată jalbă te vei pliroforisi precuvioșie ta de arătare(a) și cerire(a) ci ne face jăluitoriu. Drept aceea, scriem precuvioșiei tare ca să-l primești în numărul celorlalți fraț(i) petrecători acolo, fiindcă de la noi are voie și blagoslovenie.

1824 iunie 6.

Al precuvioșiei tale părinte blagoslovit(o)riu,

<de a doua mână, cu altă cerneală:>

Veniamin mitropolit Moldaviei <m.p.>

<f. 28v>

<adresa, scrisă tot de mâna care a alcătuit scrisoarea, cu cerneala pe care a folosit-o mai sus:>

Preacuviosului arhimandrit și stariț al sf(inte)lor Monastiri Neamțului și Secului, kir Dometiian, cu arhierescă blagoslovenie.

<de a treia mână, cu altă cerneală, rezumatul scrisorii:>

Pentru un Gheorghie, fiul Catargiului, să se primească în sobor.

Anexă:

<f. 27r>

Preosvințițe și mult milostivi stăpâni,

Nesuferitili întâmplări ci li-am suferit nici glas nu-mi rămâni a arătat toati pre largu celi întâmplătoari asupra averii părințăști rămasă de un sărac ca minei. Jaloboli⁷ am dat preîn[n] ălțatului domn, puniri la cali nu am aflat, nici într-o netrebnică umari nu m-am aflat. Cu lacrimi rog milostivirii preosfinții voastri, cu toată voința și sufletul meu cel nimaterialnic, punind în[n]ainti îndreptării adevărului meu pe I(i)s(u)s H(risto) s, a fi rânduit cu hirotonisiri la Sfânta Mănăstiri Niamțului, undi să mi să sălășcuiască⁸ sufletul meu cu cei din veci adormiți, rămânind vecinică pomeniri de la Înpăratul Ceresc.

La mila preosvinții voastri apreplecat, Gheorghii, fiul spat(arului) Ilii Catargiu <m.p.>.

AN-lași, fd. Ministerul Cultelor si Instrucțiunii. Publice Moldova, ds. 1/1815-1837 (vol. I, 1815-1832), f. 26r-28v, orig., cerneală neagră.

Note:

1. Așa în text.
2. Această rezoluție și semnătură au fost scrise de unul dintre logofeții mitropolitului Veniamin (logofăt care a scris și scrisorile de la f. 3r-4v, 5r-6v, 11r-12v, 20r-21v, 22r-23v, 26r și 28v, 31v-32r, 33r-34v35r-36v, 43v-44r și 45r-46v), în numele acestuia.
3. Omis.
4. Așa în text.
5. Omis.
6. Această iscălitură este cu litere grecești.
7. Așa în text pentru «jalbe».
8. Așa în text pentru «sălășluiască».

Plic oficial scos de Societatea Filatelică „Tutova” Bârlad cu ocazia împlinirii a 250 de ani de la nașterea Mitropolitului Veniamin Costachi (n. Roșiești, 20 decembrie 1768).

Istoria Bârladului

(urmare din numărul trecut)

Gheorghe CLAPA

Motivarea hotărârei este făcută pe următoarele considerente:

– „fiind și orașul acesta unul din cele mai vechi orașe domnești, și în chendru (centru), unde să razămă nădejde a tot alijverişul norodului părții din gios, în vreme adunării de iarmaroace și a neguțătorilor străini, ce vin pentru neguțitorii lor din alte megieșite țări cu Moldova. Nu socotim, a putè răsâpi un oraș pentru un particular folos”;

– „pentru ca să lipsească cu desăvârșire toate prigonirile dintr’amândouă părțile și să rămâi vecinică liniștire”, să se aleagă și să deosebească cu pietre de hotar locul pentru imaș („a fi cu îndestulare”, însă nu se spune cât) împrejurul târgului necesar vitelor târgoveților și drumeților trecători, în zilele de târg și de iarmaroace.

– locuitorii rămân „în nesupărare pentru locuințele lor, câte se află și câte se vor face.

– locuitorii ce vor lucra pe moșie să dea „legiuitul venit după hotărâre ponturilor domnești și după obiceiul pământului”.

Acestea fiind expuse, Divanul socotește „că amândouă părțile rămân în nevătămare” – și „scăpându-le de neconținutele supărări și zădarnice cheltuele ce le urmează în toată vreme”; hotărârea rămâne la înțelepciunea domnului.

Din cele expuse, rezultă că s-a ajuns la aceeași situație din 10 mai 1786 (scrisoarea de învoială a proprietarului cu cei șase delegați în frunte cu Șarban Blănarul), cu deosebirea că se precizează că și vitele străine au voie a folosi emășul, și scutirea de bezmen pentru case.

Hotărârea nu mulțumește pe orășeni și nici nu s-a dat hrisov domnesc, însă se face o presiune asupra proprietarului, care a fost obligat să vândă moșia orășenilor cu suma destul de considerabilă pentru acea vreme: 180.000 lei. Actul de vânzare din 1 februarie 1815 este întărit cu hrisov domnesc, din care se desprinde aspectele care au dus la această vânzare:

- Avantajul pentru proprietară: „care preț cunoscându-l pentru mai bun folosul dumisale și mai cu liniștire, decât că ar fi avut moșia aceasta supusă întru atâtea pricini la atâtea norod, și așa remâind întru ce sevrârșit mulțămire a prețului” (la o așa de mare valoare – 180.000 lei – credem că era foarte mulțămită).

În ce privește drepturile târgoveților, li se „întărește vecinica stăpânire și apărare de obștie a tuturor târgoveților asupra moșiei unită cu vatra târgului „să o stăpânească ca pe o dreaptă ocină și moșie a lor”.

Noi nenorociri vin să se abată asupra orășenilor, când domnul Alexandru Constantin Mavrocordat, la 25 noiembrie 1784, dăruiește și vatra târgului cu toate locurile de primprejur Căminarului lordachi Balș. Prin documentul din 1784 noiembrie 30 se hotărâsc și veniturile ce trebuie să le plătească târgoveții: bezmân de casă, de dugheni și orice zidiri, orând a toată băutura și mortasâpie de pe vitele ce se vor vinde la zilele de târg și la iarmaroace (întărire și prin documentul din 1782 august 5).

„Această danie, căzând ca un trăsnet asupra târgoveților bârlădeni, i-a făcut să cerceteze acum cu o extraordinară

sânguință”, pentru a găsi documentele pierdute ale orașului, și în special documentul din anul 1495 ianuarie, dat de Ștefan cel Mare. După multe căutări, documentul este găsit la tătarul Râgep Mârza în Bugeac, și se folosește de el, într-o altă serie de judecăți cu căminarul lordachi Balș. Urmare cererii căminarului, domnul Mihail Constantin Suțul (la 28 iulie 1793), convoacă Divanul pentru a se cerceta și judeca procesul ce s-a făcut contra locuitorilor târgoveți. În procesul ce a avut loc, se ia în dezbatere cererile părților, și fiind întrebați locuitorii dacă au avut un asemenea hrisov (documentul din 1495), atunci de ce nu s-au apărat cu el, împotriva daniei moșiei către mănăstirea Sf. Samoil din Focșani și au recurs la alt document. Aceștia au răspuns că ispisocul lui Ștefan cel Mare „nu l-au avut la mâna lor, nici l-au știut unde este, fiind răsărit de la dânșii, căci de l-ar fi avut pute în toată vreme să se apere”. Divanul examinând „după așezământul și obiceiurile acestui pământ”, a arătat că din cauza tulburărilor pentru a nu se pustii târgurile, domni au dat cărți deschise că oricine va veni și se va așeza la târguri, să fie liber a-și construi case și dughene „și locul să rămâi a lui de istov”. Pe baza acestor cărți, locul a rămas al lor și rămân temeinice vânzările de la unul la altul; „nici vânzătorul și nici cumpărătorul nu sunt îndatorați a plăti vreo dare stăpânului țării, pentru locurile acele, ce sunt după dreptate a lor”. Hotărârea Divanului domnesc a înlăturat stăpânirea boierească asupra vetrei târgului, întrucât nu s-au mai ivit alte procese sau reclamații pentru vatra târgului, deși în încheiere Divanul supune înaltei înțelepciuni a domnului pentru hotărâre, deoarece sunt „de amândouă părțile hrisoave domnești” (11 august 1793).

Cumpărarea moșiei târgului de către bârlădeni a dus la necesitatea organizării și administrării moșiei. În acest scop ia ființă în anul 1815 „Casa obștiei târgului Bârlad”, iar la 20 martie 1816 s-a întocmit o „Alcăuire pentru stăpânirea moșiei târgului și a acareturilor ei”. Prin hrisovul din 30 august 1816, domnul Scarlat Alexandru Calimah întărește regulamentul de administrare ce și l-au făcut bârlădenii pentru stăpânirea moșiei. Regulamentul constituie baza și titlurile de proprietate colectivă ale bârlădenilor, modul de administrare și consacrarea anumitor drepturi de notariat, judecată și municipalitate. Prin regulament s-a statornicit:

- Imașurile de jur împrejurul orașului să rămâie obștești pentru pășunarea vitelor locuitorilor târgului (art. 2).

- Terenul de la câmp, împărțit pe locuitori și plătit de fiecare, rămâne veșnic stăpânitor, fără a fi supus a da dijmă cuiva; însă vânzările sunt restrânse și s-a stabilit dreptul de preemțiune (cu anumite clauze). Art. 4 și 5.

- În pricinile locului și a moșiei, dregătorii ținutului să nu se amestece.

- Venitul jugăritului s-a dat târgului pentru facerea podurilor.

- Dregătorii ținutului să dea ajutorul cuviincios epitropilor.

O mențiune specială se face pentru „locuitorii din Morâni de Jos și locuitorii din Crâng”: „să nu se socotească între locuitorii târgului cumpărători la moșie, ci să rămâie

ca niște locuitori supuși adetiului după hotărârea ponturilor domnești” (pct. 24).

Din § 24 reiese clar că locuitorii satelor de pe moșia târgului sunt supuși dărilor și sunt sub ascultarea târgului (oamenii săraci).

Acest regulament stă la baza înființării „Casei obștiei târgului Bârlad”, ca o organizație proprie, și târgul posedă dreptul de a emite acte proprii în numele șoltuzului cu cei 12 pârgari.

*

Șirul proceselor n-a luat sfârșit. Un alt boier, vornicul Constantin Palade, proprietarul moșiei Cetățuia, aprig de a-și mări moșia prin orice chip, se dedă la diferite împresurări de hotare, sau la diferite șicane. Bazat pe rangul său de boierie, a relațiilor sale și pe situația de sudit (supus rus), nu se dă în lături de la niciun mijloc necinstit: nu respectă hotarele vecinilor și este gata totdeauna a umbla prin judecăți. În timpul de la 1778 iunie 21 și până la 1837 martie 11 (adică 59 de ani), acest boier se ține numai de asupra și încălcări de hotare. Se începe cu:

- Împresurarea moșiei Dumbrăvița proprietatea mănăstirei Grăjdeni, schimbându-i și patru pietre de hotar (documentele din 1778 iunie 21, 1779 iulie 4 și 1801 aprilie 24).

- Încercarea morilor, de pe apa Bârladului, proprietatea Ștefan și Ioan Sturza, pricinuindu-le pagube (doc. 1797 iulie 24).

- Împresurarea moșiei Bârladului proprietatea spătăresei Catrina Sturzoaii (fostă a târgului). Jalbele făcute către Domnie și procesul durează de la 1800 septembrie 12 și până la 1814 februarie 20 și mai 7. Tergiversările și șicanele nu încetează, iar pârâul C. Palade nu se prezintă („ari să vii într-acolo și având vreme va veni”, „n-a vrut să vie la fața locului”).

Prin anaforaua Divanului din 1814 februarie 20 se dă dreptate spătarului Neculai Dimachi (actualul proprietar al moșiei târgului) în procesul ce l-a avut cu vornicul Constantin Paladi, însă domnul Scarlat Alexandru Calimah, prin documentul din 1814 mai 7, poruncește că până la sfârșitul pricinei dintre Dimachi și Paladi, veniturile respective (ale litigiului) să fie poprite și păstrate de vameșul Ștefan Scântee.

Aceasta-i situația care se prezintă pentru târgoveții bârlădeni, la 1815 februarie 1, când au cumpărat moșia târgului de la Profira Dimache, „cumpărând și judecățile”.

Într-adevăr, la 1818 septembrie 10, ca urmare jalbei lui Constantin Paladi, domnul Scarlat Alexandru Calimah poruncește ispravnicilor de ținutul Tutovei ca să înlesnească stăpânirea lui Palade, „pe amândouă părțile apii Bârladului, precum au stăpânit pân la anul 1814 mai”.

Vornicul Palade, profitând de faptul că se află acum în conflict cu locuitorii (nu mai este cu boierii), pune stăpânire și pe moara din apa Bârladului, făcută „cu banii și cu toată cheltuiala noastră (a târgoveților) pe drept locul nostru” (document din 1818 decembrie 13).

Comunicarea și jurnalismul cultural în zilele noastre

Valeriu LUPU

„Ce mai poate rămâne dintr-o pagină de gazetă în care nu se găsește sarcasmul unui pamflet, emoția profund umană a unui reportaj și noutatea unei știri?”

Geo Bogza

În timpurile moderne comunicarea a devenit o parte importantă a existenței noastre, fără de care viața pare fără culoare și aproape fără sens. Evenimente care altădată ajungeau la cunoștința publicului după luni de zile de la consumarea lor, fără să pară că cineva suferea din această cauză, astăzi a nu cunoaște, a nu ști sau a nu fi informat pare greu de conceput și, în egală măsură, greu de acceptat. Mai mult, dacă comunicarea este invocată astăzi ca fiind absolut necesară pentru bunul mers al vieții individuale și sociale, indiferent pe ce cale se face, absența ei este considerată a fi cauza tuturor relelor dintr-o societate.

Dacă un eveniment nefericit are loc, este din lipsă de informare sau comunicare. Dacă două persoane nu se înțeleg sau într-o familie apar disensiuni, este din lipsă de comunicare sau comunicare inefficientă între parteneri, dacă un ministru nu comunică, înseamnă că nu lucrează și exemplele pot continua până acolo încât o persoană care nu comunică devine suspectă sau nu există. De aici și butada care circulă în popor ”dacă nu comunică nu există” sau pentru un om politic ”nu

contează ceea ce faci (indiferent dacă activitatea sa este pozitivă sau negativă), important este să fii în atenția opiniei publice prin comunicare”, raportat bineînțeles la persoana în cauză și poziția pe care o ocupă în ierarhia socială.

Comunicarea și presa zilelor noastre

Astăzi comunicarea, deși incomparabil mai facilă, a devenit oarecum impersonală prin așa zisa comunicare pe rețelele de socializare, pe care nu rareori, o folosesc chiar și oficialitățile statului, ceea ce după părerea mea este o bagatelizare și o relativizare până la banalizare a informației și atitudinii, până la urmă o jignire la adresa celor care i-au ales sau susținut. Actul decizional sau discursul unui lider are, până la urmă, o conotație oficială și nu poate coborâ la acest nivel de comunicare, mai ales că această modalitate, prin extensia ei și reputația pe care o are, nu depășește nivelul de hazna publică, în sensul pe care latinii o asimilau cu *cloaca maxima*.

Nu este mai puțin adevărat că mijloacele moderne de comunicare fac ca informația să devină instantanee, încât individul poate fi contemporan cu orice eveniment oriunde s-ar produce el, iar extensia și accesul informației îi conferă caracterul de masă, cu acoperire globală. Această rapiditate în răspândirea informației avea să conducă, deopotrivă, la relativizarea barierelor în difuzarea informației, așa cum și dispariția barierelor comerciale, de pildă, a deschis larg calea globalizării, fenomen ce se rostogolește astăzi ca un tăvălug influențând deopotrivă evoluțiile politice, economice, culturale și strategice ale statelor lumii.

Comunicarea timpurilor noastre avea să răstoarne și clasicul postulat că o populație educată și bine informată este mai ușor de condus și devine mai pașnică, dovedindu-se, de fapt, contrariul prin diversitatea de atitudini pe care o informație o poate genera. Un exemplu în acest sens este și faptul demonstrat istoric că războaiele au pornit întotdeauna din zonele cele mai emancipate, mai bine informate, mai educate și, de cele mai multe ori chiar furnizoare de cultură și civilizație. Explicațiile sunt mai multe, dar asta nu face ca situația în sine să nu rămână un paradox în evoluția societății umane. Și aici informația și comunicarea a avut rostul ei fundamental datorită, în principal, versatilității sale, prin care o informare putea să devină repede o dezinformare, iar comunicarea își schimba astfel rostul ca o consecință a acestei inversiuni. De data aceasta însă, prin anvergura ei, comunicarea poate avea un impact major, atât asupra individului, dar mai ales asupra comunităților, pentru că pot genera reacții individuale și colective greu de anticipat și nu rareori greu de gestionat (vezi fenomenul migrației din zilele noastre).

Scurtă privire retrospectivă

Pentru țara noastră presa scrisă, ca primă modalitate de informare și comunicare publică apare târziu, abia în secolul al XIX-lea, odată cu primele ziare: "Curierul Românesc" în Moldova, "Albina Românească" în Țara Românească, ambele în 1829 și "Gazeta de Transilvania" în 1837 în Ardeal, la aproape două sute de ani de la apariția presei scrise, cunoscută în istorie ca "perioada venețiană". Instrumentul cu care presa scrisă a lucrat întotdeauna a fost știrea, care se referă de fapt la evenimente, fapte, întâmplări cu impact individual, sau/și colectiv, întotdeauna însă cu rezonanță și importanță pentru comunitate. Astfel știrea poate fi doar informativă, atunci când răspunde la întrebările cine, ce, unde, și când (așa cum a fost la început), dar poate deveni și comentativă, atunci când răspunde la întrebările; de ce și cum, ceea ce înseamnă o dezvoltare a conținutului știrii.

Exprimarea efectivă îmbracă forme variate; de la caracterul succint și lapidar al știrii informative, la caracterul mai larg, comentat mai amplu al știrii comentative și pînă la dezvoltarea extinsă, de tipul reportajului, interviului, articolului sau eseului, îndeplinind desigur criteriile de bază ale structurii și compoziției (aspectul structural-compozițional), pe lângă criteriul tematic în dezvoltarea narațiunii jurnalistice. De regulă

criteriul tematic trimite explicit către un domeniu anume; economie, știință, educație, politică, social, sport și nu mai puțin spre cultură. În acest context ne apropiem de ceea ce se înțelege prin noțiunea de jurnalism cultural în care erudiția și modalitatea de dezvoltare a temei sunt esențiale.

Desigur, cel care concepe, încadrează și organizează difuzarea, are în vedere comunicarea care se poate realiza prin simpla relatare a faptelor și evenimentelor prin știre, reportaj sau interviu, sau expunerea mai largă de idei, prin articol sau eseu. Aici calitatea umană și pregătirea profesională a jurnalistului este esențială, pentru că el este în situația de a asigura acel echilibru între dreptul individului și comunității de a fi informate corect și libertatea de exprimare a celui în cauză care, aparent, îi permite orice interpretare. Acestea din urmă, deși ca principii fundamentale ale democrației au valoarea lor indiscutabilă, pot avea un impact diferit asupra individului sau comunității, de la un efect minim, nesensibil, până la unul apocaliptic, cu toate nuanțele intermediare, ținând de percepția diferită și ecoul diferit în rândul oamenilor. Așa se face că utilizând mai ales latura comentativă a știrii, ea poate deveni senzațională, deși nu depășește limitele banalului, așa cum o știre importantă poate fi relativizată sau bagatelizată până la lipsa de semnificație.

"Partea proastă – spune Nicolae Manolescu – este că senzaționalul cel mai ieftin prevalează asupra valorii reale a informației și prea se tabloidizează pe zi ce trece. În loc de întrebări reporterul este bântuit de răspunsuri". Se pare că senzaționalul și scandalul au invadat divertismentul și știrile serioase, care altădată făceau ele însele senzație prin veridicitatea lor și prin arta jurnalistului, au devenit astăzi desuete. Este un lucru obișnuit astăzi și chiar intrat în practica uzuală a tabloidelor să se insiste asupra accidentelor, violențelor, incendiilor, catastrofelor, practicându-se așa zisul "vampirism emoțional" care pare să facă deliciul unei anumite categorii de consumatori de presă.

Fenomenul avea să invadeze massmedia în cvasi totalitatea ei, excelând astăzi mai ales în mediul on-line unde, în așa zisele rețele de socializare, unde fiecare poate spune orice fără riscul de a fi tras la răspundere, sau de a avea minima responsabilitate privind corectitudinea informației. O informație la un post de radio sau televiziune poate deveni o contrainformație la alt post, așa cum o știre poate deveni o contraștire, ca să nu mai vorbim de comentariile care le însoțesc. De aici și fenomenul fake-news care, realmente, poate induce o stare confuzională cu toată gama de impact, mai ales atunci când este practicat de structuri interesate în a crea asemenea stări, de cele mai multe ori prin manipulare și care, de cele mai multe ori au la bază interese oculte.

Iată așadar o breaslă care pendulează între cele două principii de bază ale democrației privind libertatea de exprimare (dreptul la opinie și dreptul de a fi informat), uneori în contradicție cu ceea ce deontologia profesională cere jurnalistului; acuratețe, corectitudine, responsabilitate, curiozitate, răbdare și dedicație. Mediul concurențial fiind atât de mare astăzi, mai ales de la apariția comunicării on-line, a făcut ca bună parte din

jurnaliști să fie nevoiți să renunțe la unele dintre principiile deontologice de mai sus. Și atunci întrebarea firească, unde se află jurnalismul cultural astăzi?

Și totuși jurnalismul cultural

În pofida acestor realități revenim la constatarea care, pe bună dreptate, o făcea Geo Bogza "ce mai poate rămâne dintr-o pagină de gazetă în care nu se găsește sarcasmul unui pamflet, emoția profund umană a unui reportaj și noutatea unei știri?". Din nefericire chiar și în rândul profesioniștilor din domeniul jurnalismului cultural există părerea, împărtășită de cei mai mulți, că această ramură jurnalistică a devenit din ce în ce mai slabă, că există o deprofesionalizare a genului în favoarea altor genuri jurnalistice și că acest fenomen prinde contur și se dezvoltă, mai ales, după anul 1990.

Pentru cei mai în vârstă, dar și pentru cei care au curiozitatea de a cerceta presa din perioada comunistă, vor constata cu stupeoare că dincolo de osanalele aduse regimului comunist și marilor succese care "întotdeauna erau pozitive și revoluționare", era totuși fenomenul cultural, cel ce oglindea totuși viața culturală a epocii; de la personalități, la opere (românești sau din cultura universală); de la prezentarea de opere de artă, la critică de artă; de la festivaluri, la concursuri; de la evenimente culturale locale, la cele naționale, toate susținute consistent de stat, deși erau supuse unei draconice cenzuri caracteristică timpului. "Intelectualii buni" ai începutului de ev nou, postdecembrist, aveau să devină repede captivii noilor ideologii culturale de tipul marxismului cultural, corectitudinii politice, postmodernismului și transmodernismului, sau au virat către publicistică din nevoia de supraviețuire, pentru că arta și cultura nu le mai asigurau o existență decentă.

Încercarea de a insinua că lipsa de resurse și talent ar fi la originea decăderii jurnalismului cultural este una utopică și lipsită de realism, pentru că putem duce lipsă de multe, numai de talente nu. Mai degrabă este vorba de concurența acerbă din epoca *new-media* și nevoia de adaptare care este mai greu de obținut cu mijloace clasice, dar și de multe dintre revistele culturale care grupează orgolii de grup, sau ideologii culturale nu totdeauna conforme cu spiritul autohton.

Orice jurnalist care își respectă profesia știe astăzi că orice știre care nu are la bază cultura celui care o alcătuiește sau difuzează, pierde din calitate; că dacă printre subiectele mondene, de entertainment și de utilitate publică nu se regăsesc și subiecte culturale, jurnalul pierde la capitolul calitate și adresabilitate. Mai mult, dacă presa nu contribuie la formarea tinerei generații, care astăzi cu greu își găsește locul printre puținele reviste de cultură (unele dintre ele cu pretenția că nu formează talente și nu au menirea de a forma tineretul), cu greu își poate asigura schimbul de mâine.

A nu răspunde unor asemenea deziderate este o atitudine păguboasă până la urmă, nu rareori generată de orgolii fără acoperire din perspectiva generațiilor care se succed și care trebuiesc formate pentru a duce mai departe spiritul cultural național și mai puțin elitismul prețios și afișat a unor reviste gen "Cultura", "Revista

22", "Dilema veche", "Observatorul cultural" și altele asemenea.

De salutat în acest context este dezvoltarea localismului cultural care preia în bună măsură fenomenul cultural național și îl încadrează în particularitățile locale, armonizându-l și conferind culoare și viață culturii locale. Cele patru reviste de cultură care umplu acest spațiu în județul nostru "Baadul Literar" (redactor șef – Gruia Novac) pentru Bârlad, "Prutul" (redactor șef – Costin Clit) și Lohanul (redactor șef - Vicu Merlan) pentru Huși, "Ecouri literare" (redactor șef – Mihai Apostu) și mai noul "Meridianul Cultural Românesc" (redactor șef – Dumitru Marin) aflat în al cincilea an și la al XV-lea număr, ultimele două pentru Vaslui, vin să completeze orizontul cultural al județului nostru, alături de revistele Academiei Bârlădene și Academiei Rurale "Elanul".

Remarcabil este și faptul că parte a presei cotidiene locale practică jurnalismul cultural, promovând nu numai actul de cultură dar, în egală măsură, și produsul acestuia prin rubrici culturale de esență, care ridică prestigiul respectivului cotidian în ciuda tendinței tot mai evidente de tabloidizare a presei.

Este cazul "Monitorului de Vaslui", condus de Romeo Crețu, un profesionist de clasă, la fel de prezent în actul de cultură ca și în ilustrarea vieții de zi cu zi a vasluienilor, ceea ce contribuie atât la reputația ziarului și colectivului său de redacție, cât și la promovarea jurnalismului cultural care, pentru orice om de presă, este o probă de profesionalism și în același timp un titlu de noblețe profesională. Este cazul multor zone și localități din țară care, prin publicații locale, promovează cultura și actul de cultură punând în valoare potențialul local care de departe este foarte bogat, ceea ce dovedește faptul că avem talente și perspective promițătoare.

Deschiderea către prezent prin cultură, dar și pentru viitor, pare a fi calea cea mai sigură în ridicarea publicului la nivelul standardului cultural dorit și nu coborârea presei și jurnalismului în general la nivelul gregarului pe care nu rareori publicul, sau o parte a acestuia, pare să îl prefere.

Este, până la urmă, rostul presei în a educa, corecta și forma spiritul civic și emancipat, spirit ce trebuie să fie pătruns de cultură și civilizație, iar jurnalismul cultural rămâne portdrapelul acestui deziderat.

Bibliografie:

1. Antip C – *Istoria presei românești*, Ed. Academiei Șt Gheorghiu. Buc. 1979;
2. Bogza Geo – *Anii împotrivirii*, Ed. Tineretului, Buc. 1953;
3. Chiruță R – *Jurnalismul cultural românesc e foarte slab. Cine e de vină?*, www.filit-iasi.ro, 3-7 oct. 2018;
4. Coman M – *Manual de jurnalism*, Ed. Polirom, Iași, 1997;
5. Golescu C – *Profesia de jurnalist*, juniorjobs.ro 19 nov. 2012;
6. Iorga N – *Istoria presei românești*, Ed. Muzeul Literaturii Române, 1999;
7. Manolescu N – *Știrile noastre cele de toate zilele*, *Adevărul*, 10 mai, 2013;
8. Petcu Marian – *Istoria jurnalismului din România în date*, Ed. Polirom, 2012;
9. Randall D – *Jurnalismul universal*, Pluto Press, 1996.

Simpozionul Geologic Național Gr. Cobălcescu, Iași, octombrie 2018

Vicu MERLAN

Simpozionul științific anual din domeniul geologiei, are o continuitate liniară, încă din perioada interbelică. Susținut la Iași, în cadrul Univ. Al. I. Cuza, a avut ca invitați, cercetători din mediul universitar național și internațional, cercetători din domenii industriale și culturale.

În cadrul simpozionului de anul acesta a fost omagiată Prof. Dr. em. **Bica Ionesi**, micropaleontolog de seamă la Catedra de Geologie a Univ. Al. I. Cuza din Iași, la cei 90 de ani, o viață dedicată științelor geologice.

Simpozionul s-a desfășurat pe trei secțiuni:

- **Paleontologie-stratigrafie**, având ca teme descrierea faunei fosilifere din Podișul Moldovei, Ucraina etc, dar și despre Bazinul Carpat, cu discuții *aprinse* privitor la denumirea și spațiul de desfășurare, lucrare susținută de prof. univ. dr. Vlad Codrea de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj.
- **Sedimentologie – tectonică – hidrogeologie și geologie inginerească**, cu privire la

structurile geologice din zona Cristalino-Mezozoică și Flișul Intern (Carpații Orientali); studiul petrografic al metaclastelor din Carpații Orientali; studii geotehnice ale alunecărilor de teren; despre acviferul din depozitele neogene vulcanoclaste din zona Gurghiu; despre cutele diapire și cutele-falii de propagare din Zona Vrancei etc.

- Sesiune aniversară dedicată prof. dr. em. Bica Ionesi.

Simpozionul științific de la Iași a întrunit cercetători din mai multe medii universitare de specialitate: Universitatea Al. I. Cuza - Iași, Universitatea de Petrol și Gaze - Ploiești, Universitatea Babeș-Bolyai - Cluj, Institutul Geologic al României – București, Institutul de Zoologie din Kiev – Ucraina, Universitatea din Koln, Muzeul Național de Istorie Naturală – Ucraina, Agenția Națională pentru Resurse Minerale – București, Institutul Național de Hidrogeologie și Gospodărire a Apelor – București, Univ. Ștefan cel Mare – Suceava, Universitatea Națională din Cernăuți și Muzeul Vasile Pârvan din Bârlad. În total, au fost prezenți peste 50 de cercetători și specialiști din domeniu.

Organizatorii de suflet ai acestui simpozion, în calitate de moderatori sau chiar participanți cu lucrări științifice, din mediul universitar ieșean, au fost: Prof. univ. Dr. Mihai Brânzilă, Prof. univ. Dr. Paul Țibuleac, Lect. univ. Dr. Bogdan Rățoi și Drd. ing. Bogdan Stelian Haiduc.

Prof. Dr. em. Bica Ionesi
și Prof. univ. Dr. Vlad Codrea

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. Vlad Codrea,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

asist. univ. dr. Bogdan Rățoi,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. Arcadie M. Bodale, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

dr. Laurențiu Ursachi, Bârlad

dr. Laurențiu Chiriac, Vaslui

Prof. dr. Janeta Maria Pleșa-Iuga,

Timișoara

dr. Sorin Langu, Galați

La finalul Simpozionului a avut loc o Masă Rotundă, având ca temă: *Cercetarea geologică în actualele condiții socio-culturale*, moderator prof. univ. dr. Mihai Brânzilă.

Pe ansamblu, comunicările științifice ale participanților, discuțiile vii, toate la un loc, au avut menirea de a susține activ flacăra vie a cunoașterii științifice, din domeniul teluric al Pământului, de a-i racorda permanent pe cei prezenți, la noile descoperiri și inovații contemporane, pe toți cei care și-au dedicat viața acestui domeniu enigmatic a evoluției și metamorfismului tectonic al Geiei.

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
Tipar: SC Irimpex SRL Bârlad

Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Fosila meoțiană de la Rusca

Fosila descoperită în nisipurile miocen superioare bazale (probabil, Meoțian) de la Rusca, com. Pădureni, jud. Vaslui este un fragment distal de fibulă, care revine unui ierbivor de talie mare.

La acest nivel stratigrafic, în Platformă Scitică, singurii reprezentanți care corespund ca mărime, cărora acest os le-ar putea fi atribuit ar putea fi proboscidienei sau rinocerii. O apartenența la deinotheri, este exclusă, fiindcă la acești proboscidienei mărimea capătului distal al fibulei excede cu mult dimensiunile măsurate la Rusca. În plus, în Meoțianul Moldovei este prezentă forma mare de deinother, *Deinotherium proavum* Eichwad (= *D. gigantissimum* Ștefănescu), care este reprezentantul cel mai mare al liniei filogenetice pentru deinotherii din Europa, comparabil doar cu *D. bozasi* Arambourg, care supraviețuiește până în Pleistocen, însă în Africa.

Un alt proboscidian prezent în Meoțian este *Tetralophodon longirostris* (Kaup, 1832), care de asemeni este de talie mare, depășind prin dimensiuni osul de la Rusca. Ar putea fi prezent în asociație și *Choerolophodon*, un mastodont de talie mică, care însă este extrem de precar documentat în registrul descoperirilor din Moldova (și în general,

Fosila de la Rusca:
fragment de fibulă,
vedere medială

din România), pentru care scheletul postcranian este dovedit de extrem de puține piese scheletice, între care după știința noastră, fibula este necunoscută de o manieră clară.

În acest context, ne putem gândi și la posibilitatea apartenenței fragmentului de fibula în discuție la rinocerul *Dihoplus pikermiensis* (Toula, 1906).

El este documentat în Platformă Scitică de un schelet fragmentar descoperit la Mânzați (Sava et Codrea, 2012). Din nefericire, în pofida scurții timpului, acel material nu a reușit a fi publicat într-un articol amplu, datele rămânând cele referitoare la geologie și la tafonomie, având doar un caracter preliminar.

Din examinarea imaginilor ilustrând fibula rinocerului de la Mânzați, reiese că aceasta are dimensiuni doar cu ceva mai mici în raport cu osul de la Rusca. Așadar, nu ar fi deloc exclus ca apartenența să fie de fapt aceasta. Însă, cel care a realizat o impresionantă monografie a rinocerilor mioceni medii-superiori, plioceni și pleistoceni din Europa, Claude Guérin (1980), nu a considerat fibula ca un os diagnostic pentru determinări. Așadar, la acest capitol, ne aflăm într-un impas...Însă, pentru a a păstra convenita prudență științifică, vom rămâne pentru osul de la Rusca la acest nivel: *fragment distal de fibula a unui ierbivor de talie mare*.

Ceea ce este important de reținut este însă nu atât alocarea sistematică a osului în discuție, cât potențialul dovedit al sitului, unde este de așteptat ca și alte oase să apară oricând pe parcursul lucrărilor de extragere a nisipului și pietrișului. Din acest considerent, o monitorizare atentă și continuă a acestei localități ar fi cât se poate de benefică.

Bibliografie:

- Guérin, C., 1980, *Leș rhinocéros (Mammalia, Perissodactyla) du Miocène terminal au Pléistocène supérieur en Europe Occidentale. Comparaison avec leș espèces actuelles*. Documents des Laboratoires de Géologie Lyon, 79 (1): 1-401.

- Sava, G.M., Codrea, A.V., 2012. *Upper Miocene rhinoceros parțial skeleton from Mânzați, Vaslui District: preliminary dată*. Oltenia. Studii și comunicări. Științele Naturii, 28, 1: 215-220, Craiova.

Prof. Dr. Vicu MERLAN – Huși

Prof. univ. Dr. Vlad CODREA

Universitatea Babeș-Bolyai,

Fac. de Biologie și Geologie, Cluj-Napoca

Fosila de la Rusca : fragment de fibulă,
vedere asupra fațetelor articulare

Janeta IUGA

MÂNTUIRE

Îmi curg râuri pe spate
din cuvintele tale rănite
de mâini care te-au băut
cu degetele răsfirate.
De-acum, Ra se plimbă
cu barca pe șolduri,
vâslește prin mine dogoarea,
și Ba însetat de iubire
îți soarbe din rană,
sărută pe frunte cuvintele plânse,
le culcă-ntre buze
și le trezește în strană.

Cale, tablou de Adelina Grünig